

تفکر استراتژیک

در صنعت تجهیزات پزشکی ایران

نویسنده:

دکتر محمدجعفر حسینی شیرازی

دارنده نشان ارسطو از اتحادیه اروپا

انتشارات ارشدان ۱۴۰۴

مؤسسه آموزشی تألیفی ارشدان

■ نام کتاب: **تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی ایران**
■ تألیف: **محمدجعفر حسینی‌شیرازی**
■ ناشر: آموزشی تألیفی ارشدان
■ ویرایش: اول
■ نوبت چاپ: اول ۱۴۰۴
■ حروفچینی و صفحه آرایی: www.irantypist.com
■ طراح و گرافیست: www.irantypist.com
■ شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۹-۲۴۵۳-۱
■ شابک الترونیکی: ۹۷۸-۶۲۲-۰۹-۲۴۷۱-۵
■ شابک گویا (صوتی): ۹۷۸-۶۲۲-۰۹-۲۴۷۲-۲
■ شمارگان: ۱۰۰۰
■ مرکز خرید آنلاین: www.arshadan.com
www.arshadan.net
■ مرکز پخش و توزیع: ۰۲۱۴۷۶۲۵۵۰۰
■ قیمت: تومان

پیشگفتار ناشر:

به نام ایزد دانا که آغاز و انجام از آن اوست

هرگز دل من زعلم محروم نشـــد　　کم ماند زا سرار که مفهوم نشد
اکنون که به چشم عقل در می‌نگرم　　معلومم شد که هیچ معلوم نشد

ای دانای بی‌همتا، ای بخشـنده‌ای که ناخواسـته عطا فرمایی و هر نیازمندی را به عدالت بی‌نیاز گردانی، مگر اینکه نالایق باشـد و آن عنایت را به باژگونه از دسـت دهد. در عرصـه پیشـرفت تکنولوژی در هزاره سوم، هنوز نیاز بر مطالعه کتاب در کنار استفاده از منابع کامپیوتری و اینترنت احسـاس می‌شـود. از این بابت خوشـحالیم که می‌توانیم در جهت اعتلای علم، دانش و فرهنگ کشور قدمی هرچند کوچک برداریم.

و من الله التوفیق

دکتر شمس‌الدین یوسفیان

مدیرمسئول انتشارات ارشدان

فهرست مطالب

مقدمه کتاب..... ۹

مقدمه نویسنده..... ۱۱

فصل اول: تفکر استراتژیک..... ۱۵

فصل دوم: شناخت صنعت تجهیزات پزشکی ایران..... ۲۱

فصل سوم: محیط کلان و نیروهای رقابتی صنعت تجهیزات پزشکی ایران..... ۲۹

فصل چهارم: مدل‌های عملی تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی..... ۳۵

فصل پنجم: نوآوری و مزیت راهبردی در صنعت تجهیزات پزشکی ایران..... ۴۱

فصل ششم: اجرای سازمانی تفکر استراتژیک در بنگاه‌های تولید تجهیزات پزشکی ایران..... ۴۹

فصل هفتم: مدیریت دانش و یادگیری سازمانی در تحقق تفکر استراتژیک..... ۵۵

فصل هشتم: اخلاق، مسئولیت‌پذیری و پایداری در تصمیمات استراتژیک صنعت تجهیزات پزشکی ایران..... ۶۱

فصل نهم: افق ۱۴۱۰ و آینده تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی ایران..... ۶۹

سخن پایانی..... ۷۵

مقدمه کتاب

در جهان پرتحول امروز که مرز میان فناوری، انسان و بازار هر روز به‌شکلی تازه ترسیم می‌شود، مفهوم تفکر استراتژیک دیگر محدود به نظریه‌های دانشگاهی یا ابزارهای تحلیلی نیست؛ بلکه به ضرورتی حیاتی برای بقاء و رشد صنایع و بخصوص صنایع دانش‌بنیان بدل شده است. صنعت تجهیزات پزشکی، به دلیل ارتباط مستقیم با سلامت انسان و وابستگی به استانداردهای پیچیده و متغیر جهانی، بیش از هر عرصه‌ی صنعتی دیگری نیازمند رویکردی نظام‌مند و آینده‌نگر در تصمیم‌سازی است.

کتاب حاضر با عنوان «تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی ایران» تلاشی است برای پیوند دادن تجربه‌ی زیسته‌ی صنعتگران، مهندسان و مدیران ایرانی با چارچوب‌های علمی و تحلیلی تفکر استراتژیک.

در این کتاب سعی شده است تا استراتژی از سطح مفاهیم نظری به زبان صنعت ترجمه شود؛ زبانی که در آن هر تصمیم تولیدی، مدیریتی و فناورانه دارای معنا و مسیر مشخصی است.

در این اثر، تفکر استراتژیک نه صرفاً به‌عنوان یک "ابزار تصمیم‌سازی"، بلکه به مثابه‌ی "فرهنگ توسعه" بررسی شده است.

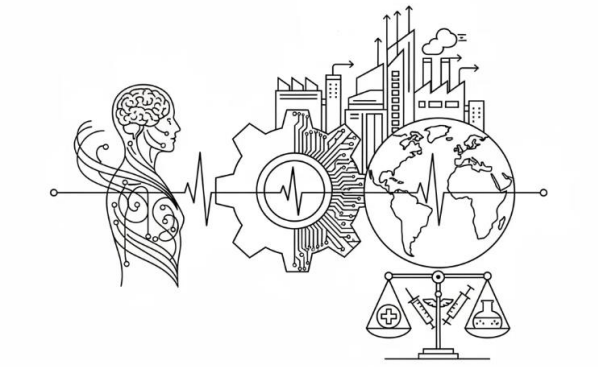
ساختار کتاب در نه فصل طراحی گردیده است؛ آغاز با مفاهیم پایه‌ای و پایان با ترسیم افق ۱۴۱۰، هنگامی که صنعت تجهیزات پزشکی ایران به مرحله‌ی بلوغ دانشی، خودکفایی فناورانه و رقابت بین‌المللی خواهد رسید.

در این میان، حوزه‌هایی چون نوآوری، دانش‌بنیانی، نظام مقررات وزارت بهداشت، محیط‌های تولید پاک، اخلاق صنعتی و الزامات صادراتی نیز بر مبنای شرایط بومی کشور مورد تحلیل قرار گرفته‌اند.

کتاب پیش‌رو حاصل نگاه سیستمی به صنعتی است که در ظاهر فنی، اما در ذات، اخلاقی و انسانی است.

تجهیزات پزشکی تنها یک کالا نیست؛ بلکه حلقه‌ای از زنجیره‌ی سلامت جامعه است. از این رو، تفکر استراتژیک در این صنعت به‌معنای شناخت رابطه‌ی میان علم، انسان، اقتصاد و ارزش است.

نگاه این کتاب بر این باور استوار است که آینده صنعت تجهیزات پزشکی ایران، نه از تقلید، بلکه از تفکر ساخته می‌شود. تفکری که می‌آموزد چگونه دانش پراکنده را به دیدگاه کلان بدل کند، چگونه میان محدودیت‌های اقتصادی و مأموریت اخلاقی توازن برقرار سازد و چگونه از دل یک کارخانه، چشم‌اندازی ملی برای سلامت بیرون آورد. این اثر، دعوتی است برای ساخته شدن صنعتی هوشمند، خلاق و متکی بر دانایی ایرانی.

مقدمه نویسنده

به نام خدای اندیشه و تدبیر.

سال‌ها حضور در زیست‌بوم صنعت تجهیزات پزشکی ایران، از کارگاه‌های کوچک مونتاژ تا طرح‌های ملی در سطح وزارت بهداشت، مرا به این یقین رسانده است که بزرگ‌ترین نیاز این صنعت، نه فناوری جدید، بلکه نگاه جدید است.

اگر بپذیریم که «تفکر استراتژیک» نوعی مهندسی ذهن برای آینده است، آنگاه درمی‌یابیم که هر تحول صنعتی، از یک تحول در شیوه اندیشیدن آغاز می‌شود.

انگیزه‌ام در نگارش این کتاب زمانی حاصل شد که شاهد بودم مدیران و متخصصان فراوان، با وجود توان و تخصص بالا، در نبود چارچوب فکری منسجم، مسیر رشد را با آزمون و خطا طی می‌کنند.

تصمیم‌هایی که در ظاهر فنی‌اند اما در باطن استراتژیک، اگر بدون مدل فکری صحیح اتخاذ شوند، می‌توانند نه‌تنها منابع بلکه زمان تاریخی صنعت را نیز به هدر دهند.

این دغدغه مرا بر آن داشت تا تفکر استراتژیک را به زبان صنعت تجهیزات پزشکی بازنویسی کنم؛ زبانی که از مدارکی چون مجوزهای استانداردی و

استانداردهای کارگاهی آغاز می‌شود و تا سطح فلسفه مدیریت و پایداری اخلاقی امتداد می‌یابد.

هر فصل این کتاب کاربردی حاصل گفت‌وگو مفاهیم در بستر تجربه، داده و واقعیت است.

حقیقتی که در کارخانه‌های تولید انواع تجهیزات پزشکی یک‌بارمصرف، سیستم‌های استریل، قطعات پلیمری و اتاق‌های تمیز جریان دارد و در عین دشواری، رو به رشد و بلوغ نسبی می‌رود.

تلاش کردم این کتاب نه ترجمه‌ای از متون مدیریتی غربی، بلکه تفسیر و بومی‌سازی دانشی باشد که با شرایط اقتصادی و زیست‌محیطی ایران سازگار است.

این اثر برای همه‌ی آنان نوشته شده است که می‌خواهند از صنعتِ روزمره عبور کنند و به صنعتِ آینده‌نگر برسند؛ برای مهندسان جوانی که در پی درک چرایی تصمیمات سازمانی‌اند، برای مدیرانی که در پیچ تلاطم ارزی و مقرراتی به دنبال نقشه‌ای پایدار برای سازمانشان می‌گردند و برای دانشگاهیانی که می‌کوشند میان نظریه و واقعیت صنعتی پیوند کاربردی برقرار کنند.

تفکر استراتژیک یاد می‌دهد که از کجا آغاز کنیم و چگونه در هر گام، تصمیم کوچک را در امتداد هدف بزرگ ببینیم.

آغاز این مسیر از پرسیدن است: چرا تولید می‌کنیم؟ برای چه کسی و با چه هدفی؟

ادامه‌اش در یادگیری مداوم، کار تیمی، نوآوری بومی و احترام به اخلاق حرفه‌ای است.

و پایانش، در افق ۱۴۱۰، جایی است که صنعت تجهیزات پزشکی ایران نه تنها تأمین‌کننده سلامت ملی، بلکه صادرکننده‌ی دانش، فناوری و اعتماد خواهد بود.

با نام و یاد خداوند متعال و با آرزوی سلامتی و بهروزی برای خانواده‌ام، همسر مهربانم سرکار خانم هادی اسکویی، فرزندان عزیزم محمدحسن و فاطمه حسینی شیرازی و با درود بر جامعه فرهیخته‌ی مهندسی پزشکی ایران که حقیقتاً قلب تپنده‌ی علم و انسانیت در این سرزمین است، این کتاب را به این عزیزان تقدیم می‌کنم.

ارادتمند شما: محمدجعفر حسینی شیرازی:

مخترع، پژوهشگر، صنعتگر، تاریخ‌نگار و مدرس تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی ایران

فصل اول:

تفکر استراتژیک

تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی ایران

در جهان پیچیده امروز، تفکر استراتژیک دیگر صرفاً یک مهارت مدیریتی نیست، بلکه ضرورتی حیاتی برای بقای سازمان‌ها در محیط‌های پرچالش فناوری سلامت محسوب می‌شود.

صنعت تجهیزات پزشکی به علت ماهیت حساس انسانی و فنی خود، در خط مقدم تغییرات جهانی قرار دارد؛ از فشارهای اقتصادی و تحریم‌های بین‌المللی گرفته تا تحولات سریع در فناوری‌های دیجیتال و تولید هوشمند. در چنین شرایطی مدیران و تصمیم‌سازان ایرانی نیازمند رویکردی هستند که بتواند میان الزامات اخلاقی، قانون‌گذاری، رقابت بین‌المللی و پایداری اقتصادی توازن برقرار سازد؛ این همان جوهره تفکر استراتژیک است.

تفکر استراتژیک یعنی توان درک هم‌زمان کل و جزء، آینده و حال و اتصال داده‌ها و شهود انسانی برای خلق تصمیماتی که در بلندمدت مسیر سازمان را تغییر می‌دهد.

این تفکر بر پایه یادگیری، انعطاف‌پذیری و شناخت شبکه‌ای از وابستگی‌ها شکل می‌گیرد. در حوزه تجهیزات پزشکی، این وابستگی‌ها میان بخش‌های تأمین مواد اولیه، طراحی فنی محصول، آزمون‌های کیفی، صدور مجوزهای وزارت بهداشت و در نهایت ورود به بازار داخلی و صادراتی تعریف می‌شوند.

اگر به تاریخ شکل‌گیری صنعت تجهیزات پزشکی در ایران نگاه کنیم، خواهیم دید که مسیر رشد آن همواره در تعامل میان مهندسی، پزشکی و اقتصاد سلامت بوده است. از واحدهای ابتدایی تولید سرنگ و انواع مختلف ست تزریق گرفته تا فناوری‌های پیشرفته مورد استفاده در مانیتورینگ علائم حیاتی یا تجهیزات اتاق عمل، همه در بستر تصمیمات استراتژیکی رشد کرده‌اند که گاه با حمایت سیاست‌گذار و گاه با تلاش دانش‌بنیان‌های مستقل شکل گرفته است.

آنچه امروز این صنعت را استثنایی می‌سازد، نه صرفاً توان تولید تجهیزات پزشکی در کشور است، بلکه ظرفیت تفکر راهبردی جمعی در مواجهه با محدودیت‌هاست.

در تشریح مبانی تفکر استراتژیک، مطالعه کلاسیک "هنری مینتزبرگ" که یکی از دانشمندان پرآوازه در زمینه تجارت و مدیریت می‌باشد به همراه همکارانش نشان می‌دهد که استراتژی نه فقط به‌صورت برنامه‌ریزی از بالا، بلکه حاصل یادگیری پویا از پایین نیز هست.

مدیرانی که در کارخانه‌های تولید تجهیزات پزشکی در ایران فعالیت دارند، هر روز با تصمیمات خردی روبه‌رو می‌شوند که جمع شدن آنها چهره کلان صنعت تجهیزات پزشکی را تعیین می‌کند.

انتخاب نوع ماده اولیه، طراحی قالب و فرایند اکستروژن، تعیین مسیر تأمین قطعات، برنامه‌ریزی لجستیک و حتی نحوه بسته‌بندی و استریل محصول، همگی تصمیماتی هستند که اگر با نگاه آینده‌نگر اتخاذ شوند، ساختار رقابت را دگرگون خواهند کرد.

تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی ایران باید بر پایه داده‌های واقعی و شناخت محیط شکل گیرد.

اقتصاد سلامت کشور ما تحت تأثیر تعرفه‌گذاری‌های دولتی، سیاست‌های ارزی و نظام مجوزهای وزارت بهداشت و وزارت صنعت است. این عوامل در کنار چالش تحریم و محدودیت واردات، ذهنیت مدیران را از خرید و فروش صرف به تفکر نوآوری و استقلال هدایت کرده‌اند. از همین روست که در سال‌های اخیر بسیاری از شرکت‌های تولیدی تجهیزات پزشکی به سمت دانش‌بنیان شدن حرکت کرده‌اند، زیرا درک کرده‌اند که بقا در این صنعت بدون هوشمندی و انعطاف در استراتژی ممکن نیست.

از دیدگاه علمی، تفکر استراتژیک در این صنعت باید بر سه ستون اصلی بنا شود:

"بینش، نوآوری و انعطاف تصمیم‌گیری"

بینش یعنی توان دیدن افق‌های فراتر از دشواری‌های روزمره، نوآوری یعنی جسارت در تغییر فرایندها و خلق ارزش از محدودیت‌ها و انعطاف تصمیم‌گیری یعنی آگاهی از این‌که مسیر موفقیت خطی نیست بلکه شبکه‌ای از تصمیمات، آزمون‌ها و بازنگری‌هاست.

مدیر موفق در کارخانه تولید تجهیزات پزشکی کسی است که بتواند سیستم تولید را نه فقط مجموعه‌ای از ماشین‌آلات، بلکه به مثابه یک سیستم زنده ببیند؛ سیستمی که از اطلاعات، یادگیری و اشتراک تجربه‌های بین اعضای شرکت تغذیه می‌کند.

یکی از اصول کلیدی تفکر استراتژیک در اقتصاد سلامت ایران، درک رابطه متقابل میان فناوری و مقررات است.

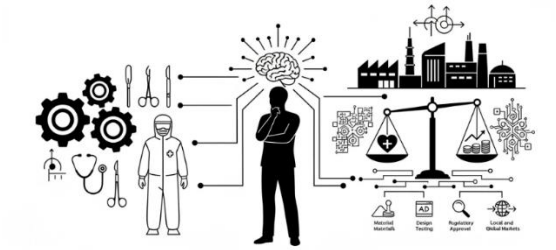
صنعت تجهیزات پزشکی برخلاف سایر صنایع، تحت نظارت چند نهاد مختلف از وزارت بهداشت تا سازمان استاندارد و وزارت صمت و سازمان حفاظت محیط‌زیست قرار دارد. هر تصمیم راهبردی باید با این ساختار مقرراتی هم‌سو باشد، در غیر این صورت نوآوری فنی به سرعت دچار انسداد اداری خواهد شد؛ بنابراین، مدیر استراتژیک در این حوزه نه تنها باید دانش فناوری تولید داشته باشد بلکه باید تحلیل محیط نهادی در سه سطح محیط سیاسی، محیط قانونی و محیط کسب و کار را نیز بفهمد؛ یعنی بداند چطور یک ایده فنی را به مسیر رسمی مجوز، ثبت و ارسال به بازار تبدیل کند.

در دهه اخیر، مفهوم دقیق "تفکر استراتژیک مبتنی بر آینده‌نگری" یا foresight-driven strategy در صنعت پزشکی ایران اهمیت ویژه‌ای یافته

است. فناوری‌های نو مانند هوش مصنوعی در تشخیص و پایش بیماران، بلاک‌چین در ردیابی زنجیره تأمین و اتوماسیون هوشمند در بسته‌بندی و کنترل کیفیت، فرصت‌های تازه‌ای ایجاد کرده‌اند که نیازمند تصمیمات راهبردی متفاوت است. شرکت‌هایی که زودتر این روندها را شناسایی کنند، نه تنها در بازار داخلی بلکه در بازارهای منطقه‌ای نیز مزیت رقابتی پیدا خواهند کرد.

زمینه اخلاق و مسئولیت اجتماعی نیز بخش جدایی‌ناپذیر تفکر استراتژیک در صنایع سلامت است. هر محصول پزشکی، مستقیم یا غیرمستقیم با جان انسان‌ها در ارتباط است. از این‌رو سیاست‌گذار و مدیر فنی باید تفکر استراتژیک خود را در چارچوب اخلاق حرفه‌ای، ایمنی کار و سلامت مصرف‌کننده بنا کند. اخلاق در استراتژی نه شعار بلکه شرط پایداری سازمان است.

به‌طور خلاصه، تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی ایران بر پایه درک جامع از انسان، فناوری و اقتصاد شکل می‌گیرد؛ مدیری که بتواند میان محدودیت‌ها فرصت ببیند، داده‌ها را به تصمیم تبدیل کند و تصمیم‌ها را به آینده برساند، در واقع تفکر استراتژیک را در بالاترین سطح عملی کرده است. این کتاب تلاشی است برای بازکردن مسیر این نوع نگاه، مسیری که بتواند مدیران، پژوهشگران و سیاست‌گذاران حوزه سلامت را در خلق آینده‌ای هوشمند و پایدار یاری دهد.

فصل دوم:

شناخت صنعت تجهیزات پزشکی ایران

شناخت صنعت تجهیزات پزشکی ایران

صنعت تجهیزات پزشکی ایران را نمی‌توان صرفاً بخشی از اقتصاد صنعتی کشور دانست، بلکه باید آن را به منزله نقطه تلاقی فناوری، سلامت، اخلاق و سیاست عمومی بررسی کرد.

این صنعت بخصوص در دهه‌های اخیر به سبب نقش حیاتی آن در نظام سلامت کشور، به یکی از حوزه‌های راهبردی اقتصاد دانش‌بنیان تبدیل شده است. شناخت دقیق آن، نیازمند نگاهی سیستمی به اجزای مختلف زنجیره ارزش است؛ از تحقیق، طراحی، تأمین مواد و قطعات، تولید و کنترل کیفیت تا دریافت مجوز، بازاریابی و خدمات پس از فروش.

استانداردسازی، مقررات و الزامات قانونی نخستین محور شناخت این صنعت است. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از طریق اداره کل تجهیزات پزشکی (IMED) به عنوان نهاد ناظر، تمامی چرخه حیات یک محصول را از طراحی تا عرضه تحت کنترل دارد.

این نظام نظارتی تا حد زیادی برگرفته از مقررات جهانی همچون دستورالعمل‌های MDR اروپا، سیستم ارزیابی FDA آمریکا و استانداردهای تدوین شده ISO 13485 و ISO 14971 است.

با این حال، ساختار نظارت ایرانی به دلیل شرایط اقتصادی و تحریم‌ها، ویژگی‌های خاصی دارد؛ از جمله وابستگی شدید به خوداظهاری تولیدکنندگان، حساسیت بر ایمنی و ردیابی فرایندهای استریل و دشواری تأمین تجهیزات آزمون و کالیبراسیون. این تفاوت‌ها سبب می‌شود مسیر مجوز و ثبت محصول، خود بخشی از فرایند تفکر استراتژیک سازمان‌های فعال در این حوزه گردد.

ماده اولیه و فناوری تولید دومین پایه‌ی تحلیلی در شناخت صنعت تجهیزات پزشکی است.

بخش قابل‌توجهی از تولیدکنندگان ایرانی در طبقه محصولات مصرفی فعال‌اند؛ مانند تولیدکنندگان انواع ست تزریق، سوند، ماسک، سرنگ، نخ جراحی و تجهیزات ساده مهندسی پلاستیک. هر چند میزان تولید داخلی در این بخش قابل توجه است، اما بخش از مواد اولیه از کشورهای آسیای شرقی وارد می‌شود؛ و حالا با دقت می‌بینیم که در این میان چالش چندلایه‌ای وجود دارد: تغییر نرخ ارز، محدودیت واردات پلیمرهای پزشکی و استانداردهای کنترل آلودگی موجب می‌شود تصمیمات فنی در کارخانه‌ها ماهیت استراتژیک پیدا کند.

برای مثال، انتخاب میان اکسترودر داخلی یا وارداتی، یا تعیین نوع مستربچ و گرید پلاستیک، تنها یک تصمیم فنی نیست بلکه تصمیمی است که می‌تواند مسیر سودآوری کل بنگاه را تعیین کند. این همان نقطه‌ای است که تفکر استراتژیک به درون مهندسی تولید نفوذ می‌کند؛ و حتی همین دانسته‌ها ساده در مورد پلیمرها و مواد گرانول پلاستیک پزشکی در ایران بود که باعث این گردید که زمانی من در شرکت نیامش مجبور شوم اکسترودرهای پلاستیک بومی شده را طراحی و عرضه کنم. تا با ارائه یک تفکر استراتژیک بتوانیم محصول قابل قبولی را تولید نماییم.

بازیگران اصلی صنعت تجهیزات پزشکی در ایران را می‌توان به سه گروه تقسیم کرد: تولیدکنندگان، واردکنندگان و تأمین‌کنندگان خدمات مکمل.

تولیدکنندگان عموماً شرکت‌هایی هستند که از دانش فنی مناسبی برخوردارند اما با مشکلات مالیاتی، بانکی و بیمه‌ای در مسیر توسعه مواجه‌اند.

واردکنندگان نقش پیچیده‌تری دارند؛ از یک‌سو به عنوان تأمین‌کننده فناوری‌های حیاتی برای نظام درمان کشور عمل می‌کنند و از سوی دیگر در مواردی رقیب محصولات داخلی به حساب می‌آیند.

تقابل میان این دو جریان، ساختار تصمیم‌گیری استراتژیک دولت را نیز متأثر کرده است.

از سوی دیگر شرکت‌های خدماتی مانند آزمایشگاه‌های همکار، شرکت‌های کالیبراسیون، ارائه‌دهندگان سرویس ازجمله "مدیریت برنامه‌ریزی منابع سازمانی" یا مهندسی اتاق تمیز، به عنوان حلقه‌های پشتیبان عمل می‌کنند و در واقع بخشی از «زیست‌بوم تجهیزات پزشکی» کشور را تشکیل می‌دهند. و از طرفی یکی از نقاط قوت این صنعت، وجود نیروهای متخصص و دانشگاهی است.

بیش از صد گروه فعال آموزشی در حوزه مهندسی پزشکی، مواد، پلیمر و طراحی صنعتی در کشور فعال‌اند و هرساله هزاران فارغ‌التحصیل وارد بازار کار می‌شوند؛ اما ضعف تاریخی این حوزه اتصال میان دانشگاه و صنعت تجهیزات پزشکی است.

پس حالا می‌بینیم که تفکر استراتژیک در سطح کلان باید تحقق این پیوند میان دانشگاه و صنعت را هدف قرار دهد؛ زیرا بدون شبکه‌ای منسجم از آموزش، تحقیق و تولید، توسعه فناوری‌های بومی و صادراتی شدن محصولات ممکن نخواهد بود.

اقتصاد کلان ایران نیز اثر عمیقی بر رفتار استراتژیک شرکت‌های این حوزه دارد.

نوسان قیمت ارز، تورم بالای نهاده‌ها، دشواری تأمین سرمایه در گردش و تأخیر پرداخت از سوی بیمارستان‌ها، فضای مدیریتی را به بستری پرریسک تبدیل کرده است. هم‌زمان، سیاست‌های حمایتی وزارت صمت و معاونت علمی ریاست جمهوری در قالب شرکت‌های دانش‌بنیان، درهای تازه‌ای برای رشد گشوده است. شرکت‌هایی که توانسته‌اند از مسیر دریافت معافیت‌های

مالیاتی، تسهیلات و امتیازات گمرکی استفاده کنند، معمولاً شتاب رشد بالاتری پیدا کرده‌اند.

با این حال، استفاده مؤثر از این فرصت‌ها نیز به تفکری تحلیلی، ارتباطی قوی با نهادهای دولتی و تسلط بر زبان مقررات نیاز دارد که خود یکی از ابعاد تفکر استراتژیک سازمان در محیط ایرانی است.

در تحلیل مزیت‌های نسبی و رقابتی، می‌توان گفت ایران در حوزه تجهیزات پزشکی، فرصت‌های فراوانی برای توسعه منطقه‌ای دارد. کشور از مزیت جغرافیایی برای صادرات به خاورمیانه، آسیای مرکزی و کشورهای عضو اکو برخوردار است.

کیفیت قابل قبول محصولات ایرانی، هزینه تولید پایین‌تر نسبت به نمونه‌های اروپایی و توان سازگاری سریع با سفارش مشتری، زمینه‌ساز گسترش بازارهای صادراتی است.

با این حال، ضعف در برندسازی، ناپایداری سیاست‌های صادراتی و کمبود شبکه خدمات پس از فروش، موانعی است که باید از مسیر تفکر راهبردی برطرف شود.

یک کارخانه موفق ایرانی اگر بتواند ساختار تصمیم‌سازی خود را از «واکنش به تقاضا» به «طراحی بازار» تغییر دهد، می‌تواند جایگاهی پایدار در صادرات منطقه‌ای پیدا کند.

نظم سازمانی و یادگیری مستمر، از عناصر بنیادین توسعه این صنعت‌اند. بسیاری از کارخانه‌های تجهیزات پزشکی در ایران، به دلیل فشار روزمره تولید، زمانی برای تحلیل بازار و بازنگری استراتژی اختصاص نمی‌دهند. درحالی‌که در محیط پررقابت امروز، بقای سازمان نه در تکرار تولید بلکه در توانایی پیش‌بینی تغییرات آتی نهفته است.

تفکر استراتژیک یعنی تبدیل هر تجربه به دانش و تبدیل هر رخداد به درس سازمانی.

این نگرش در قالب سیستم‌های مدیریتی نوین مانند "مدیریت برنامه‌ریزی منابع سازمانی"، "کارت امتیازی متوازن" و "مدیریت دانش" قابل پیاده‌سازی است و می‌تواند از سطح مدیرعامل تا اپراتور، جریان هوشمند تصمیم‌گیری را شکل دهد.

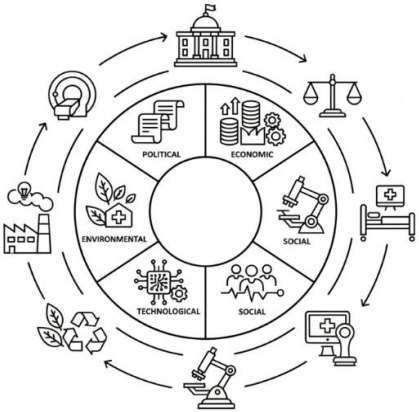
کارت امتیازی متوازن، چارچوبی جامع برای ترجمه‌ی استراتژی سازمان به شاخص‌های قابل سنجش و اجرایی است. این مدل که توسط رابرت کاپلان و دیوید نورتون در اوایل دهه ۱۹۹۰ معرفی شد، با هدف رفع محدودیت ارزیابی‌های صرفاً مالی طراحی گردید. منطق اصلی آن بر این باور است که عملکرد واقعی یک سازمان را نمی‌توان تنها بر مبنای سود یا درآمد ارزیابی کرد؛ بلکه باید میان چهار منظر اصلی، توازن راهبردی برقرار نمود.

کارت امتیازی متوازن یا نظام ارزیابی متوازن عملکرد سازمان، چارچوبی است که به مدیران شرکت‌های تجهیزات پزشکی کمک می‌کند تصویر کامل‌تری از سازمان و زنجیره ارزش خود داشته باشند. این مدل بر چهار منظر مالی، مشتری، فرایندهای داخلی و یادگیری و رشد استوار است و در نسخه‌های بومی‌شده‌ی صنعتی، منظر پنجم مقررات و انطباق نیز به آن افزوده می‌شود. هدف نهایی، تبدیل استراتژی به شاخص‌های عملیاتی و ایجاد فرهنگ یادگیرنده‌ای است که در آن هر عدد، معنای دانشی و اخلاقی داشته باشد.

کاپلان و نورتون معتقدند که سازمان‌هایی موفق‌اند که استراتژی خود را به زبان شاخص‌های قابل سنجش ترجمه کنند. به‌عبارت‌دیگر، اگر استراتژی در ذهن مدیران بماند و به نظام ارزیابی تبدیل نشود، در سطح سازمان جاری نخواهد شد. کارت امتیازی متوازن ابزاری است برای ایجاد یک حلقه بازخورد مؤثر میان برنامه‌ریزی، اجرا و بازنگری استراتژیک.

در صنعت تجهیزات پزشکی ایران، این مدل می‌تواند نقش حیاتی در عبور از تفکر عملیاتی به تفکر استراتژیک ایفا کند؛ زیرا به مدیران کمک می‌کند روابط متقابل میان کیفیت، ایمنی، اخلاق حرفه‌ای و بازده مالی را در یک چارچوب قابل مشاهده و اندازه‌گیری تحلیل نمایند.

در نهایت باید گفت که صنعت تجهیزات پزشکی ایران امروز در نقطه‌ای قرار دارد که ترکیب سه عامل «دانش فنی»، «هوشمندی مدیریتی» و «سیاست‌گذاری پایدار» می‌تواند آن را به جایگاهی ملی و بین‌المللی ارتقا دهد. اگر مدیران و سیاست‌گذاران این بخش به بلوغ تفکر استراتژیک دست یابند، می‌توانند در میانه تمامی محدودیت‌ها، آینده‌ای متوازن برای اقتصاد سلامت کشور ترسیم کنند.

فصل سوم:

محیط کلان و نیروهای رقابتی صنعت تجهیزات پزشکی ایران

محیط کلان و نیروهای رقابتی صنعت تجهیزات پزشکی ایران

تحلیل محیط کلان هر صنعت، نخستین گام برای شکل‌گیری بینش استراتژیک محسوب می‌شود. در مورد صنعت تجهیزات پزشکی، درک عمیق از این محیط دو وجه دارد:

وجه نخست، ساختارهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی گسترده‌ای است که نظام سلامت ایران را احاطه کرده‌اند؛ و وجه دوم، نیروهای رقابتی درون‌بخشی‌اند که مسیر توسعه سازمان‌های فعال در این صنعت را تعیین می‌کنند.

بدون شناخت این دو لایه اساسی، هیچ تصمیم راهبردی قابل اتکا نخواهد بود.

در تحلیل کلان، شاخص‌های سیاسی در ایران تأثیر مستقیمی بر رفتار بازار تجهیزات پزشکی دارند.

سیاست‌های ارزی، تعرفه‌های واردات و نحوه تخصیص مجوزهای تولید، همواره از تصمیمات دولتی تابع بوده‌اند.

در شرایط نوسانات ارزی و تغییرات سیاست‌های وزارت صمت و وزارت بهداشت، بنگاه‌های صنعتی این حوزه باید به انعطاف در تفکر استراتژیک روی آورند؛ زیرا پایداری تصمیمات سیاسی به اندازه ثبات تکنولوژی‌های پزشکی نیست.

مدیر هوشمند در این بخش می‌داند که وابستگی بیش از حد به حمایت دولتی، ممکن است سازمان را از مسیر نوآوری بازدارد؛ از این رو استراتژی اثربخش آن است که ضمن رعایت مقررات، بر ظرفیت دانش و تجربه تمرکز کند تا تغییرات قانون‌گذاری را با چابکی پاسخ دهد.

عامل اقتصادی در تحلیل محیط صنعت تجهیزات پزشکی، نقشی حیاتی دارد. تورم داخلی، هزینه تأمین مواد اولیه و محدودیت دسترسی به ارز خارجی، تصمیمات کلان تولید را مستقیماً تحت تأثیر قرار می‌دهد.

در چنین وضعیتی، شرکت‌های ایرانی اگر بخواهند بقا یابند، باید زنجیره ارزش خود را بازطراحی کنند؛ یعنی به جای تکیه بر تأمین‌کنندگان خارجی، از مسیر مهندسی معکوس، ارتقاء فرایندها و استفاده از ظرفیت دانشگاه‌ها، دانش فنی بومی را جایگزین واردات کنند.

این مسیر نیازمند تفکری استراتژیک است که بتواند "سختی‌های کوتاه‌مدت" را فدای "پایداری بلندمدت" کند.

یکی از درس‌های بزرگ مدیریت در سال‌های اخیر همین بوده است که شرکت‌هایی که در زمان بحران اقتصادی برنامه استراتژیک مبتنی بر نوآوری اتخاذ کردند، پس از بازگشت ثبات، سهم بیشتری از بازار را تصاحب نمودند.

از منظر اجتماعی، تحولات در رفتار مصرف‌کنندگان، تصمیم‌گیرندگان خرید محصول و بیماران نیز نقش تعیین‌کننده دارد.

امروز جامعه ایران با رشد آگاهی عمومی نسبت به سلامت، به دنبال محصولات باکیفیت‌تر و استانداردتر است.

این تغییر فرهنگی باعث شده است کارخانه‌های تولید تجهیزات پزشکی نه‌تنها به معیارهای فنی بلکه به تصویر برند و ذهنیت مصرف‌کننده نیز توجه کنند. نگرش اجتماعی مردم به ایمنی، استریل بودن و کیفیت محصول، از یک شاخص فنی به یک شاخص راهبردی تبدیل شده است. مدیر استراتژیک در این صنعت، باید از تحلیل صرفاً هزینه‌محور فاصله گرفته و مفهوم اعتماد عمومی را در تصمیم‌سازی وارد کند.

در بعد فناوری، جهان تجهیزات پزشکی با سرعتی بی‌سابقه در حال تحول است. مفاهیمی مانند چاپ سه‌بعدی قطعات پزشکی، هوش مصنوعی در پایش علائم و حتی استفاده از پزشکی از راه دور، چهره صنعت را متحول کرده‌اند.

در ایران نیز، اگرچه زیرساخت‌های دیجیتال و سرمایه‌گذاری‌های فناورانه هنوز در حال شکل‌گیری‌اند، اما روند کلی به سمت هوشمندسازی کارخانه‌ها و داده‌محور شدن شبکه‌های فروش حرکت می‌کند.

تفکر استراتژیک در این حوزه، یعنی پیش‌بینی جهت آینده فناوری و آماده‌سازی سازمان پیش از آن‌که تغییر از بیرون تحمیل شود. برای مثال، شرکتی که امروز فرایندهای کنترل کیفیت خود را دیجیتالی کند، فردا از الزامات اجباری هوش صنعتی جلوتر خواهد بود و رقبا را پشت سر خواهد گذاشت.

در بُعد محیط‌زیستی و اخلاقی، تولید تجهیزات پزشکی بیش از هر صنعت دیگر نیازمند رعایت اصول پاک‌سازی محیط، کاهش اثرات زیست‌محیطی و مدیریت پسماند است.

قوانین کنترل آلاینده، مصرف بهینه انرژی و استریل‌سازی کم‌خطر، نه تنها الزامات فنی بلکه بخشی از برند ملی در حوزه سلامت‌اند.

جهانی شدن تولید و آگاهی روزافزون مصرف‌کنندگان از سلامت محیط کار، الزام کرده است که شرکت‌های ایرانی نیز در تصمیمات استراتژیک خود، نقش محیط‌زیست را لحاظ کنند.

برای مثال، کارخانه‌ای که در پی اجرای فرایند استریل با گاز اتیلن اکساید است، باید نگاه استراتژیک به ایمنی کارکنان و کاهش انتشار آلاینده‌ها داشته باشد تا هم اعتبار اجتماعی و هم پایداری اقتصادی خود را حفظ کند.

از منظر حقوقی، صنعت تجهیزات پزشکی ایران در یکی از پیچیده‌ترین فضاهای قانونی فعالیت می‌کند. هر محصول پیش از ورود به بازار داخلی نیازمند مجوزهای متعددی از وزارت بهداشت، سازمان استاندارد و شبکه‌های نظارتی است.

در شرایط فعلی این نظام چندلایه، توان استراتژیک سازمان در مدیریت مدارک، انطباق با الزامات و تعامل حرفه‌ای با نهادهای دولتی، به یکی از عوامل کلیدی موفقیت تبدیل شده است.

شرکت‌هایی که بتوانند فرایندهای حقوقی را نه تهدید بلکه بخشی از ساختار ارزش‌افزای سازمان ببینند، دوام بیشتری خواهند داشت.

پس از تحلیل محیط کلان، بررسی نیروهای رقابتی میان شرکت‌ها ضروری است.

مدل "پنج نیروی رقابتی پورتر" (Porter's Five Forces) در این صنعت در ایران، چهره‌ای خاص دارد.

نیروی تهدید ورود تازه‌واردان با توجه به حساسیت مجوزها، نسبتاً پایین است؛ اما قدرت تأمین‌کنندگان به دلیل محدودیت منابع و وابستگی به واردات بسیار بالاست.

از سوی دیگر، قدرت خریداران به ویژه مراکز درمانی دولتی، چنان زیاد است که عملاً ساختار قیمت‌گذاری را تعیین می‌کند.

تهدید محصولات جایگزین برای کالاهای مصرفی، همچنان جدی است زیرا واردات از کشورهای شرق آسیا در بسیاری موارد ارزان‌تر تمام می‌شود.

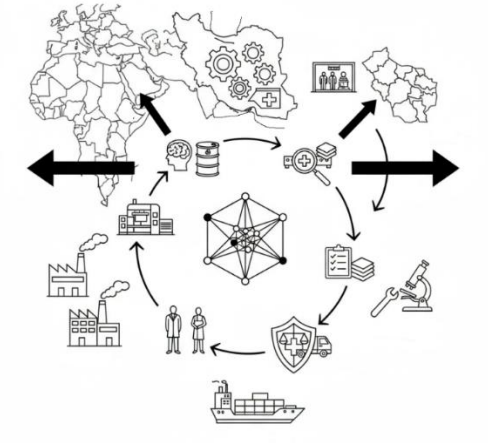
در نهایت، شدت رقابت میان تولیدکنندگان داخلی روزبه‌روز بیشتر می‌گردد و صرفاً آن‌هایی که توان تفکر استراتژیک و تمایز در برند دارند، قادر به ماندگاری خواهند بود.

در چنین محیطی، مدیران صنعت تجهیزات پزشکی باید میان «واکنش به رقبا» و «پیش‌بینی مسیر آینده» تمایز قائل شوند.

تفکر استراتژیک یعنی خروج از فضای واکنشی و ساخت برنامه‌های فعال برای آینده.

اگر یک کارخانه ایرانی بتواند از تحلیل نیروهای رقابتی به برنامه اقدام برسد، می‌تواند با انتخاب هوشمندانه حوزه فعالیت، طراحی محصول و مخاطب هدف، سهم بازار خود را تثبیت کند.

این نوع تصمیم‌سازی نه حاصل شانس بلکه نتیجه یادگیری، تحلیل سیستماتیک و شجاعت تفکری است که بنیاد مدیریت راهبردی در اقتصاد سلامت ایران را شکل می‌دهد.

فصل چهارم:

مدل‌های عملی تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی

مدل‌های عملی تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی

تفکر استراتژیک زمانی از سطح نظری به عمل می‌رسد که بتوان آن را در قالب مدل‌ها و ابزارهای اجرایی پیاده‌سازی کرد. این مدل‌ها نوعی چارچوب ذهنی برای تحلیل وضعیت، طراحی مسیر تحول و تصمیم‌گیری هوشمندانه هستند. در صنعت تجهیزات پزشکی ایران که ترکیبی از فناوری پیشرفته، محدودیت‌های تحریمی و الزامات مقرراتی را در خود دارد، کاربرد مدل‌های عملی تفکر استراتژیک نه یک انتخاب، بلکه ضرورتی روزمره است. مدیران تولید، برنامه‌ریزان دانش‌بنیان و حتی سیاست‌گذاران سلامت، نیاز دارند از این مدل‌ها برای شناخت جایگاه خود در بازار، تعیین اهداف میان‌مدت و هدایت منابع محدود به سمت اثربخش‌ترین مسیرها استفاده کنند.

یکی از شناخته‌ترین مدل‌ها در این حوزه، تحلیل نقاط قوت، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدات یا همان SWOTاست. این مدل بر شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها تمرکز دارد؛ اما در صنعت تجهیزات پزشکی ایران، معنای آن فراتر از چارچوب کلاسیک است.

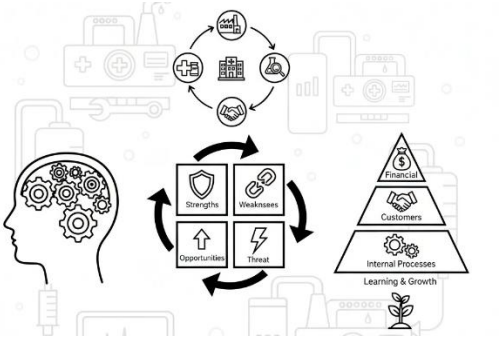
نقطه قوت یک شرکت ممکن است صرفاً وجود مهارت تولید یا تجربه چندساله در فرایند انجام تزریق پلاستیک قطعات تولیدی نباشد، بلکه توان هماهنگی با نهادهای مجوزدهنده، تیم مستندسازی کیفیت و ارتباط با شبکه بیمارستانی نیز جزو قدرت واقعی محسوب می‌شود.

نقاط ضعف نیز اغلب در حوزه زیرساخت‌های مالی، وابستگی به تأمین‌کنندگان خارجی مواد اولیه، یا نبود سیستم داده‌محور در کنترل کیفیت نمود پیدا می‌کنند.

فرصت‌ها معمولاً از مسیر سیاست‌های دولتی حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان، رشد تقاضای داخلی و گرایش بیمارستان‌ها به خرید از تولیدکنندگان داخلی شکل می‌گیرند.

تهدیدها نیز محدود به رقابت نیستند؛ بلکه شامل تغییر لحظه‌ای مقررات صادرات، نوسانات ارز و دشواری در تأمین تجهیزات کالیبراسیون نیز می‌شوند.

اما مدل SWOT زمانی به بینش واقعی منجر می‌شود که به مرحله تحلیل ترکیبی TOWS برسد. در این مرحله نقاط قوت و ضعف با فرصت‌ها و تهدیدها ترکیب می‌شوند تا مسیرهای اقدام واقعی را نشان دهند. برای مثال، اگر نقطه قوت شرکت، تسلط بر استاندارد ISO 13485 باشد و فرصت بیرونی، حمایت از تولیدات دانش‌بنیان؛ راهبرد مناسب می‌تواند ورود هدفمند به قراردادهای توسعه صادراتی تحت عنوان تولید بومی استاندارد اروپا باشد. یا اگر ضعف شرکت، وابستگی به واردات قالب تزریق پلاستیک است و تهدید اقتصادی، افزایش هزینه ارزی، آنگاه استراتژی منطقی می‌تواند شکل‌گیری خوشه صنعتی قالب‌سازی داخلی با همکاری دیگر تولیدکنندگان باشد. تفکر استراتژیک در این سطح به معنای ترجمه داده‌ها به اقدام است؛ اقدامی که نه واکنشی بلکه هدفمند و پیش‌دستانه است.

در کنار تحلیل SWOT وTOWS ، یکی از مدل‌های کلیدی و بسیار کاربردی در صنعت تجهیزات پزشکی، کارت امتیازی متوازن یاBalanced Scorecard (BSC)است. این مدل با چهار منظر اصلی یعنی مالی، مشتری، فرایندهای داخلی و رشد سازمانی به مدیران کمک می‌کند تا راهبردها را در قالب شاخص‌های قابل اندازه‌گیری پیاده‌سازی کنند؛ اما برای پیاده‌سازی BSC در صنعت تجهیزات پزشکی باید اقتضائات خاص را در نظر گرفت.

منظر مالی در این صنعت به شدت تحت تأثیر تأخیر پرداخت بیمارستان‌ها و محدودیت نقدینگی است، پس شاخص‌های نقدشوندگی و زمان تسویه‌حساب از اهمیت بیشتری برخوردارند.

منظر مشتری، نه تنها بیمارستان‌ها بلکه پزشکان و تیم‌های خرید دولتی را نیز شامل می‌شود؛ بنابراین رضایت مشتری در این حوزه معنای دوگانه دارد: هم ارزیابی بالینی محصول و هم ادراک مدیریتی از اعتماد به تولیدکننده.

در منظر فرایند داخلی، کنترل کیفی کلاس محصول و انطباق با الزامات استریل و بسته‌بندی حیاتی است.

و در نهایت، منظر رشد و یادگیری، به توسعه نیروی انسانی متخصص، آموزش کار با نرم‌افزارهایERP و مشارکت در پروژه‌های تحقیق و توسعه مرتبط با تجهیزات پزشکی اختصاص دارد.

مدلی چون BSC به سازمان امکان می‌دهد که تفکر استراتژیک را از اتاق تصمیم‌گیری وارد خط تولید و حتی انبار کند؛ یعنی آن را از ذهن به رفتار تبدیل نماید.

سومین چارچوب بنیادی در این فصل، تفکر سیستمی است. این نوع نگرش، اساس فهم ارتباطات درون‌سازمانی و میان‌سازمانی در صنعت تجهیزات پزشکی است.

هر کارخانه در ایران، در عین استقلال، عضوی از یک شبکه بزرگ‌تر است که شامل تأمین‌کنندگان ماده اولیه، سازمان غذا و دارو، دانشگاه‌ها و شبکه بیمارستانی است. هیچ تصمیمی در خلأ اتفاق نمی‌افتد؛ بنابراین تفکر سیستمی به مدیران کمک می‌کند اثرات تصمیم خود را در کل زنجیره درک کنند.

برای نمونه، تصمیم به تغییر فرایند استریل از گاما به اتیلن اکساید، فقط یک تغییر فنی نیست بلکه روی برنامه تولید، کنترل ایمنی، سیاست مکان‌یابی و حتی بیمه کارکنان تأثیر دارد. مدیر سیستمی کسی است که پیش از اجرا، پیامدهای چندبعدی تصمیم را به تصویر ذهنی درمی‌آورد و بر اساس آن مسیر اجرا را طراحی می‌کند.

تفکر سیستمی همچنین به مدیران یاد می‌دهد که شکست را نه خطا بلکه بازخورد بدانند. اگر یک پروژه توسعه محصول با مشکل مواجه شود، نخستین واکنش مدیر سنتی، یافتن فرد مقصر است؛ اما مدیر استراتژیک با ذهن سیستمی می‌پرسد:

کدام بخش از جریان اطلاعات یا تعاملات سیستمی مانع تصمیم درست شد؟

این نگاه باعث می‌شود سازمان از حالت دفاعی خارج و به حالت یادگیرنده وارد شود. چنین سازمانی پس از هر تجربه، توانمندتر می‌گردد و ظرفیت انطباق خود را افزایش می‌دهد.

افزون بر مدل‌های مطرح‌شده، ادبیات جدید مدیریت راهبردی، مدل‌های پویایی راهبردی را معرفی کرده است که برای شرایط پرنوسان اقتصاد ایران نیز بسیار راهگشا است.

در این مدل‌ها، مفهوم "انعطاف استراتژیک" یا Strategic Agility مطرح می‌شود که بر توان پاسخ سریع، تخصیص منابع متغیر و تصمیم‌گیری مبتنی بر داده تأکید دارد. کارخانه‌ای که می‌تواند در مواجهه با کاهش واردات گرانول‌های پلیمری، محصول خود را در سطح طراحی و ترکیب مواد سریعاً بازنگری کند، نمونه‌ای از چابکی استراتژیک واقعی است. این چابکی نه از آموزش کوتاه‌مدت بلکه از فرهنگ‌سازمانی و تمرکز بر سازوکارهای یادگیری جمعی حاصل می‌شود.

در نهایت، همه مدل‌های تفکر استراتژیک زمانی معنا پیدا می‌کنند که در فرهنگ‌سازمانی نهادینه شوند.

تحلیل SWOT اگر در ذهن مدیر باقی بماند، بی‌اثر است؛ کارت امتیازی متوازن اگر صرفاً برای گزارش به سهام‌داران تهیه شود، قدرت تحولی ندارد؛ و تفکر سیستمی اگر بدون گفتگو میان واحدها اجرا شود، از پویایی بازمی‌ماند.

تفکر استراتژیک نهایتاً یک سبک زیست حرفه‌ای است؛ سبکی که در آن هر تصمیم، هر جلسه و هر فرایند اجرایی، در چارچوبی آگاهانه و بلندمدت دیده می‌شود. در صنعت تجهیزات پزشکی ایران، چنین بینشی می‌تواند تفاوت میان بقا و شکوفایی باشد، تفاوت میان پاسخ دادن به بحران و ساختن آینده‌ای مبتنی بر خرد و پایداری.

فصل پنجم:

نوآوری و مزیت راهبردی در صنعت تجهیزات پزشکی ایران

نوآوری و مزیت راهبردی در صنعت تجهیزات پزشکی ایران

هر تحول پایدار در صنعت تجهیزات پزشکی، ریشه در نوآوری دارد. نوآوری نه صرفاً اختراع ابزار جدید، بلکه فرایند مستمر خلق ارزش از دانشی است که به‌درستی هدایت می‌شود. در فضای کنونی اقتصاد ایران که منابع مالی و ارزی محدود و مقررات با تأخیر به‌روزرسانی می‌شوند، تفکر استراتژیک تنها زمانی معنا می‌یابد که سازمان‌ها بتوانند مسیر نوآوری را به موتور مزیت رقابتی خود تبدیل کنند. در چنین بستری، نوآوری دیگر یک پروژه آزمایشگاهی نیست، بلکه جوهره بقا و تمایز است.

ماهیت نوآوری در صنعت تجهیزات پزشکی ایران را می‌توان در دو سطح اصلی بررسی کرد: نوآوری در محصول و نوآوری در فرایند.

نوآوری محصول، شامل طراحی یا بازطراحی اقلامی است که نیاز نوین بازار سلامت کشور را پاسخ می‌دهد.

برای مثال، در سال‌های اخیر افزایش تمایل بیمارستان‌ها به استفاده از محصولات یک‌بارمصرف موجب شده است تولیدکنندگان داخلی مسیر توسعه لایه‌های چندگانه فیلم‌های PVC و TPU را دنبال کنند تا کیفیت استریل و شفافیت افزایش یابد. این روند بیانگر درک نیاز بازار و ترجمه آن به زبان طراحی مهندسی است.

در مواردی دیگر، شرکت‌های دانش‌بنیان توانسته‌اند مسیر جایگزینی محصولات وارداتی مانند ست دیالیز، فیلترهای تنفسی، یا کاتترهای تخصصی را با نمونه‌های ایرانی طی کنند؛ اما واقعیت آن است که نوآوری واقعی زمانی رخ می‌دهد که محصول ایرانی نه تقلید، بلکه تفسیر خلاقانه‌ای از نیاز درمانی محلی باشد.

در سطح فرایند نیز، صنعت تجهیزات پزشکی ایران ظرفیت عظیمی برای نوآوری دارد.

راهکارهایی چون خودکارسازی فرایند بسته‌بندی، کنترل تصویری در خط استریل و طراحی نرم‌افزارهای بومی ERP می‌توانند مزیت رقابتی پنهانی ایجاد کنند.

کارخانه‌ای که بتواند داده‌های خط تولید را در قالب شاخص‌های عملکرد ثبت و تحلیل کند، نه‌تنها از خطا و ضایعات می‌کاهد بلکه دانش فنی خود را نیز نظام‌مند می‌سازد.

این نوآوری فرایندی، کمتر در رسانه دیده می‌شود اما بیشترین اثر اقتصادی را دارد؛ زیرا موجب افزایش بهره‌وری از منابع محدود می‌گردد. تفکر استراتژیک دقیقاً در این نقطه معنا می‌یابد: تبدیل هر تغییر فنی به دارایی دانشی سازمانی.

عامل دیگر که مسیر نوآوری را در صنعت تجهیزات پزشکی ایران شکل می‌دهد، سیاست‌های دانش‌بنیان است. در یک دهه‌ی اخیر، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری نقش تسهیل‌گر در ایجاد اکوسیستم دانش‌بنیان داشته است؛ اما تجربه میدانی نشان داده که صرف داشتن عنوان «دانش‌بنیان» کافی نیست؛ آنچه سازمان را متمایز می‌سازد، چگونگی استفاده از این بستر برای خلق محصول با دوام بازار است. بسیاری از شرکت‌ها مرحله اول دانش‌بنیان شدن را طی می‌کنند اما در اجرای فاز دوم یعنی تجاری‌سازی شکست می‌خورند. دلیل این شکست، نبود مدل استراتژیک نوآوری است. سازمانی که نمی‌داند در کجای چرخه ارزش فعالیت می‌کند و اولویت خود را میان تحقیق، طراحی یا توسعه بازار مشخص نکرده است، به‌سرعت در پیچ‌وخم مجوزها و هزینه‌ها گرفتار می‌شود.

نوآوری در اقتصاد سلامت ایران نیازمند درک عمیق رابطه میان دانش، مقررات و بازار است.

برای مثال، یک شرکت تولیدکننده تجهیزات اتاق عمل ممکن است از نظر فنی توان ساخت ابزار مشابه نمونه خارجی را داشته باشد، اما اگر مقررات خرید بیمارستان‌های دولتی هنوز به واردات اولویت دهد، محصول داخلی به موفقیت تجاری دست نخواهد یافت.

از این‌رو تفکر استراتژیک باید فراتر از مهندسی محصول، به مهندسی سیاست و شبکه ارتباطی بیندیشد. در واقع، در صنعت تجهیزات پزشکی، نوآوری فنی بدون نوآوری سازمانی و ارتباطی، ناقص است.

ویژگی دیگر نوآوری مؤثر در این صنعت، نوآوری تدریجی و انباشتی است. در فضای تحریم و محدودیت ارزی، گاه تغییر جزئی در طراحی قالب، یا اصلاح جزئی در فشار تزریق می‌تواند ده‌ها درصد از هزینه نهایی بکاهد. هر فرایند

تولیدی مجموعه‌ای از داده‌ها و تجربه‌هاست که اگر ثبت و بازتحلیل شود، به منبعی برای ایده‌های بهبود تبدیل خواهد شد. شرکت‌هایی که فرایند ثبت و درس‌آموزی از خط تولید را نهادینه کرده‌اند، عملاً نوعی «یادگیری سازمانی» را به نوآوری تبدیل کرده‌اند. این همان چیزی است که "آقای پیتر سنگه" که دانشمند تفکر سیستمی است آن را «سازمان یادگیرنده» می‌نامد و در محیط پرریسک ایران بیش از هر زمان اهمیت دارد.

پیوند نوآوری با مزیت رقابتی در ایران، بعد دیگری نیز دارد و آن بومی‌سازی فناوری است.

در سطح جهانی، مفهوم Glocalization به معنای بومی‌سازی ایده جهانی در بستر محلی، یکی از راهبردهای کلیدی بقای صنعتی است. محصولات پزشکی وارداتی معمولاً برای شرایط بیمارستان‌های اروپا یا شرق آسیا طراحی شده‌اند و الزامات محیطی (رطوبت، دما، منبع انرژی، نحوه نگهداری) در ایران متفاوت است. نوآوری موفق ایرانی آن است که بتواند این تفاوت‌ها را به فرصت تبدیل کند.

برای نمونه، طراحی تجهیزات تزریق یا ساکشن با قابلیت کار در شرایط نوسان برق، یا بسته‌بندی‌های مقاوم در برابر گرمای انبارهای منطقه‌ای، مصداق نوآوری بومی است؛ نوآوری‌ای که خلق ارزش را از «فناوری» به «تناسب با محیط واقعی» منتقل می‌کند.

از منظر استراتژیک، سازمانی که نوآوری را به‌عنوان فرایند مستمر نهادینه کند، از چرخه فرساینده رقابت قیمتی خارج می‌شود.

رقابت در قیمت، پایدار نیست؛ زیرا همواره شرکت کوچک‌تر یا کشوری با هزینه تولید کمتر وجود دارد؛ اما رقابت در نوآوری کاربرمحور، رقابتی است که مسیر رشد را درون خود تثبیت می‌کند.

اگر شرکت‌های تجهیزات پزشکی ایران به‌جای تمرکز بر کاهش حاشیه سود، بر تمرکز بر درک تجربه مصرف‌کننده نهایی (جراح، پرستار یا بیمار) تمرکز کنند، می‌توانند ارزش را نه در هزینه بلکه در کیفیت ادراک‌شده تعریف نمایند.

در این میان، نقش فرهنگ‌سازمانی در پشتیبانی از نوآوری بنیادی است. بسیاری از سازمان‌ها از مدیرانی برخوردارند که از منظر فنی بسیار توانمندند اما رویکردشان نسبت به خطا منفی است. درحالی‌که نوآوری بدون آزمون و خطا شکل نمی‌گیرد.

تفکر استراتژیک در شرکت‌های نوآور به این معناست که شکست، داده‌ای برای تصمیم آینده تلقی شود نه لطمه‌ای به اعتبار مدیر.

در واقع، سازمانی که بتواند فضای روانی امن برای ایده پردازی ایجاد کند، در مسیر پایداری استراتژیک گام برداشته است.

از زاویه دیگری، نوآوری در صنعت تجهیزات پزشکی بدون مدیریت دانش بی‌پایه است. دانشی که مستند نشود، قابل بازآفرینی نیست و در غیاب بازآفرینی، نوآوری به تکرار بدل می‌شود.

بنابراین سیستم‌های ERP یا همان برنامه‌ریزی منابع سازمانی و همچنین مدیریت اطلاعات فنی، به‌صورت غیرمستقیم محرک‌های استراتژیک نوآوری محسوب می‌شوند؛ زیرا با ثبت و تحلیل خط جریان داده‌ها، بینش تازه‌ای از چرخه تولید و مصرف ارائه می‌دهند.

در نهایت باید گفت نوآوری در صنعت تجهیزات پزشکی ایران، اگر بر بستری از تفکر استراتژیک شکل گیرد، می‌تواند به مزیت رقابتی پایدار ملی منجر شود. ترکیب هوشمند میان دانش فنی داخلی، نبوغ مهندسان جوان، تجربه بالینی پزشکان و سیاست‌گذاری هدفمند دولت، ظرفیت آن را دارد که ایران را از واردکننده به صادرکننده فناوری سلامت تبدیل کند. این تحول اما تنها با یک شرط ممکن است: اینکه سازمان‌ها تفکر را مقدم بر فعالیت و آینده‌نگری را مقدم بر واکنش بدانند.

فصل ششم:

اجرای سازمانی تفکر استراتژیک در بنگاه‌های تولید تجهیزات پزشکی ایران

اجرای سازمانی تفکر استراتژیک در بنگاه‌های تولید تجهیزات پزشکی ایران

در هر سازمان، فاصله میان اندیشه و واقعیت، همان جایی است که استراتژی یا تحقق می‌یابد یا فرومی‌پاشد. در صنعت تجهیزات پزشکی ایران که با محدودیت‌های مالی، پیچیدگی مقرراتی و فشارهای رقابتی روبه‌رو است، اجرای سازمانی استراتژی مهم‌تر از تدوین آن است. در واقع، تفکر استراتژیک زمانی ارزش واقعی خود را نشان می‌دهد که بتواند در ساختار، فرهنگ و رفتار روزمره یک شرکت جریان یابد؛ به‌گونه‌ای که تصمیمات تولید، خرید مواد اولیه، ارتباط با بیمارستان‌ها و حتی طراحی قالب‌ها، همه در خدمت یک هدف کلان قرار گیرند.

نخستین گام در اجرای مؤثر استراتژی، هم‌راستاسازی ساختار سازمانی با اهداف راهبردی است. بسیاری از شرکت‌های تجهیزات پزشکی در ایران با ساختاری سلسله‌مراتبی و تصمیم‌گیری متمرکز اداره می‌شوند؛ درحالی‌که ماهیت صنعت پزشکی، پویا و نیازمند تصمیم‌گیری سریع در محیط‌های چندبخشی است. بدین سبب، یکی از اصول بنیادین اجرای تفکر استراتژیک، ایجاد ساختاری شبکه‌ای و چابک است که در آن واحدهای تحقیق و توسعه، کیفیت، تولید و بازرگانی بتوانند در تصمیم‌سازی مشارکت کنند. این الگو به‌ویژه در شرکت‌های دانش‌بنیان بسیار حیاتی است؛ چرا که نوآوری بدون ارتباط مستقیم میان ایده‌پرداز و تولیدکننده، به کندی پیش می‌رود. ساختارهای میان‌وظیفه‌ای و کمیته‌های استراتژیک داخلی می‌توانند این پیوند را برقرار کنند.

گام دوم، تبدیل استراتژی به برنامه‌های اجرایی قابل سنجش است. در بسیاری از سازمان‌ها، استراتژی در سطح شعار باقی می‌ماند زیرا ترجمه دقیق آن به اقدام واقعی صورت نمی‌گیرد.

ابزارهایی مانند «نقشه استراتژی» و «کارت امتیازی متوازن» این خلأ را پر می‌کنند؛ اما در صنعت تجهیزات پزشکی ایران، باید با بومی‌سازی این ابزارها روبه‌رو شد. برای مثال، شاخص‌های کلیدی عملکرد در این صنعت نمی‌تواند همان شاخص‌های عمومی مالی باشد؛ بلکه باید شامل معیارهایی چون درصد محصولات دارای پروانه معتبر از سازمان غذا و دارو، میزان برگشت کالا به دلیل خطای کنترل کیفی و نسبت نوآوری در هر دوره تولید سالانه باشد. در واقع، اندازه‌گیری موفقیت باید در چهار بعد فنی، کیفی، مالی و هماهنگی با نظام سلامت انجام گیرد تا تصویر واقعی از عملکرد استراتژیک سازمان ترسیم شود.

سومین عامل کلیدی در اجرای استراتژی، رهبری سازمانی مبتنی بر یادگیری است. در صنایع فناورمحور، مدیر تنها زمانی راهبردی عمل می‌کند که خود نقش یادگیرنده اصلی را داشته باشد. مدیرانی که اجرای استراتژی را به جلسات رسمی و گزارش‌های ادواری محدود می‌سازند، عملاً پویایی استراتژیک را از چرخه سازمان حذف می‌کنند. در مقابل، رهبر استراتژیک کسی است که توان شنیدن دارد؛ شنیدن صدای مهندس خط تولید، نظر کارشناس کنترل کیفیت، یا تجربه فنی کارشناس خدمات پس از فروش. این «گوش دادن استراتژیک» منبع اصلی بینش‌های تازه است و سازمان را در برابر تغییرات خارجی مصون می‌سازد.

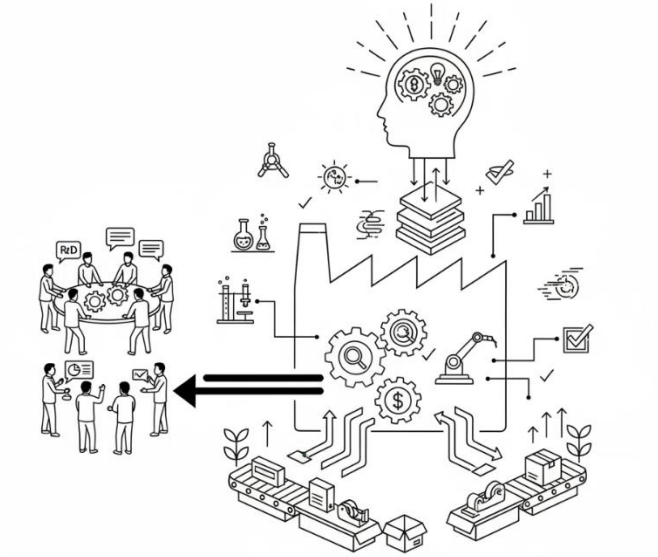
چهارمین بُعد، فرهنگ‌سازمانی هم‌سو با تفکر بلندمدت است. محیط صنعتی ایران، به دلایل اقتصادی و مجوزی، عموماً گرایش به تصمیم‌گیری کوتاه‌مدت

دارد؛ اما اجرای استراتژی نیازمند صبر سرمایه‌گذار و تداوم مسیر است. فرهنگ‌سازمانی باید به‌گونه‌ای شکل گیرد که کارکنان درک کنند تصمیم امروز آنان در فرایند تولید یا کنترل فنی، جزئی از تصویر راهبردی کلان شرکت است. ایجاد نشست‌های دوره‌ای توجیهی، نمایش اهداف کلان در محیط کارخانه و تشویق‌های مبتنی بر شاخص‌های استراتژیک (نه صرفاً میزان تولید روزانه) ابزارهایی هستند که به نهادینه‌سازی این فرهنگ کمک می‌کنند.

عامل بعدی، مدیریت منابع و زیرساخت‌های پشتیبان استراتژی است. بدون هماهنگی منابع انسانی، سرمایه‌ای و دانشی، هیچ برنامه راهبردی پایدار نخواهد بود.

در صنعت تجهیزات پزشکی ایران، یکی از چالش‌های اصلی در اجرای استراتژی، ناپایداری منابع مالی و تغییرات پی‌درپی تأمین مواد اولیه است. از این‌رو، سازمان باید ظرفیت تطبیق و برنامه‌ریزی سناریویی را در خود نهادینه کند. ایجاد بودجه‌های سیال، تخصیص منابع بر اساس اولویت‌های استراتژیک و تدوین برنامه‌های جایگزین مواد اولیه (علی‌البدل) از جمله اقداماتی است که می‌تواند اجرای استراتژی را از سطح برنامه‌ریزی ذهنی به واقعیت عملی نزدیک کند.

سطح دیگر در اجرای موفق تفکر استراتژیک، هم‌پیوندی نظام اطلاعات و تصمیم‌گیری است. فناوری اطلاعات در اینجا تنها ابزار مدیریت داده نیست، بلکه بستری برای شفافیت و هم‌افزایی سازمانی محسوب می‌شود. شرکت‌های تجهیزات پزشکی که با سامانه‌های برنامه‌ریزی منابع سازمانی یا همان ERP بومی یا نیمه‌بومی کار می‌کنند، اگر ارتباط این سامانه را با شاخص‌های استراتژیک برقرار سازند، می‌توانند از گزارش‌های آماری خود به‌عنوان «داشبورد تصمیم» استفاده کنند.

به‌عنوان نمونه، داده‌های خط تولید درباره ضایعات، توقفات ماشین‌آلات، زمان انجام فرایند استریل و انطباق مستندات ISO 13485 می‌تواند شاخصی زنده از تحقق اهداف استراتژیک در کیفیت و بهره‌وری باشد.

اما شاید مهم‌ترین عامل در اجرای تفکر استراتژیک، مدیریت تغییر است. هیچ استراتژی جدیدی بدون عبور از مقاومت درونی اجرا نمی‌شود. در صنعت تجهیزات پزشکی، این مقاومت گاه در سطح کارکنان فنی و گاه در سطح مدیران میانی بروز می‌کند. دلیل آن هم ترس از تغییر روال‌های تثبیت‌شده و تردید نسبت به پایداری تصمیمات است. مدیریت هوشمند تغییر با ایجاد مشارکت و اعتماد آغاز می‌شود. توضیح شفاف دلایل تغییر، مشارکت دادن افراد در فرمول‌بندی مسیر جدید و پاداش دادن به رفتارهای هم‌سو با استراتژی جدید، از ابزارهای کلیدی در این مسیر هستند. در واقع، استراتژی نه با دستور بلکه با مشارکت نهادینه می‌شود.

در اجرای سازمانی تفکر استراتژیک، شایستگی منابع انسانی جایگاهی محوری دارد. نیروی انسانی در صنعت تجهیزات پزشکی، ترکیبی از مهندسان فنی، کارشناسان کنترل کیفیت و نیروهای عملیاتی با تجربه است. برای موفقیت استراتژی، باید میان این لایه‌ها ارتباط مؤثر و زبان مشترک شکل گیرد. دوره‌های داخلی کوتاه‌مدت درباره تفکر سیستمی، تحلیل هزینه، منفعت و برنامه‌ریزی کیفیت، سرمایه‌گذاری کوچکی است که بازده بلندمدت عظیمی دارد. آموزش، توانمندسازی و تفویض اختیار آگاهانه، سه ستون اجرای استراتژیک موفق در سازمان‌های پزشکی هستند.

در نهایت، ارزیابی و بازخورد، آخرین حلقه در زنجیره اجرایی است. بدون نظام بازنگری منظم و بی‌طرفانه، هیچ استراتژی‌ای پایدار نمی‌ماند. سازمان باید بتواند از خود بپرسد که در مسیر انتخابی، آیا هنوز هم با چشم‌انداز صنعت و تغییرات فناوری همگام است یا خیر.

ارزیابی‌های سالانه مبتنی بر شاخص‌های کیفی، بررسی رضایت مشتریان درمانی و تحلیل بازده پروژه‌های تحقیق و توسعه، ابزارهای این بازنگری‌اند. تفکر استراتژیک سازمانی در حقیقت چرخه‌ای از یادگیری، اقدام و اصلاح است؛ چرخه‌ای که اگر استمرار یابد، سازمان را در مسیر بلوغ صنعتی قرار می‌دهد.

اجرای موفق استراتژی در صنعت تجهیزات پزشکی ایران، به معنای تحقق یک تعادل دشوار میان انضباط فناوری و پویایی بازار است. هرچند محدودیت‌ها فراوان‌اند، اما همان محدودیت‌ها می‌توانند خلاقیت سازمانی را برانگیزند.

سازمانی که می‌آموزد میان استانداردهای جهانی و شرایط بومی تعادل برقرار کند، در واقع در مسیر خودکفایی پایدار گام نهاده است.

فصل هفتم:

مدیریت دانش و یادگیری سازمانی در تحقق تفکر استراتژیک

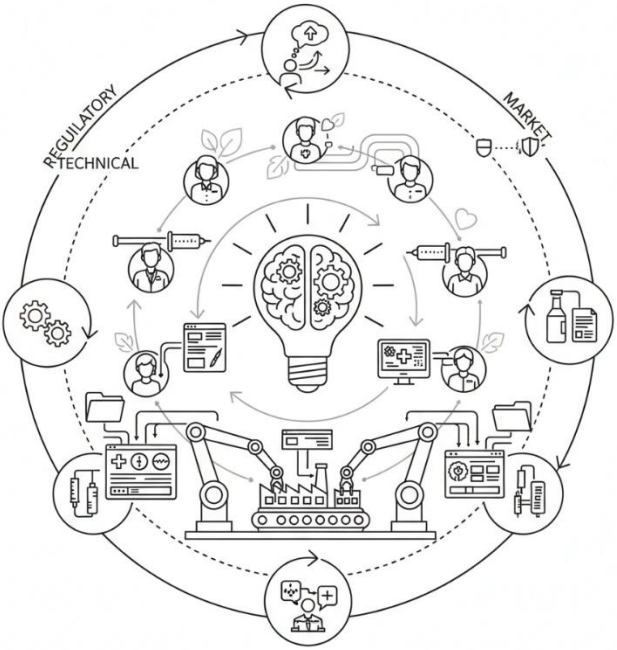
مدیریت دانش و یادگیری سازمانی در تحقق تفکر استراتژیک

هیچ سازمانی، حتی اگر دارای استراتژی‌های دقیق و بودجه‌های کلان باشد، بدون مدیریت دانش پایدار نمی‌ماند. دانش، ماده اولیه تصمیم راهبردی است و یادگیری سازمانی ابزار پالایش آن. در صنعت تجهیزات پزشکی ایران که همواره با تغییر استانداردها، فناوری‌ها و مقررات روبه‌روست، پویایی دانش نه یک مزیت بلکه ضرورت بقاست. سازمانی که بتواند تجربه‌های روزانه خود را به داده، داده را به بینش و بینش را به اقدام تبدیل کند، از چرخه فرساینده واکنش‌های لحظه‌ای خارج شده و به مسیر پیشرفت پیش‌بینانه وارد می‌شود.

مدیریت دانش در ساده‌ترین تعریف، یعنی توان سازمان در خلق، ذخیره، انتقال و به‌کارگیری اطلاعات در راستای اهداف استراتژیک. این فرایند در صنایع درمانی پیچیدگی مضاعفی دارد، زیرا داده‌ها هم فنی و هم مقرراتی‌اند. دانستن یک ضریب حرارتی جدید در طراحی سوندهای پزشکی، همان‌قدر اهمیت دارد که دانستن آخرین دستورالعمل سازمان غذا و دارو برای برچسب‌گذاری. تفکر استراتژیک زمانی معنا می‌یابد که این دو حوزه دانشی با یکدیگر ترکیب شوند و تصمیم تولید یا تغییر محصول، بر پایه دانشی جامع اتخاذ گردد.

در ایران، چالش اصلی مدیریت دانش در صنایع تجهیزات پزشکی، فقدان فرهنگ مستندسازی و بازانتشار تجربیات عملی است.

بسیاری از کارخانه‌ها، تجارب ارزشمند خود از تولید محصول با کیفیت، کنترل پارامترهای دستگاه اکسترودر یا آزمون مربوط به سیستم استریل را فقط در ذهن افراد کلیدی نگه می‌دارند. این دانش ضمنی، اگر ثبت نشود، با جابه‌جایی کارکنان از بین می‌رود و سازمان مجبور می‌شود مسیر آزمایش و خطا را دوباره طی کند.

بنابراین نخستین مرحله در نهادینه‌سازی مدیریت دانش، تبدیل تجارب عملی به مستندات روشمند است؛ مستنداتی که نه برای نظارت بیرونی، بلکه برای یادگیری درونی ارزش دارند.

اما مدیریت دانش در عصر دیجیتال دیگر محدود به ثبت بر روی کاغذ نیست. سامانه‌های برنامه‌ریزی منابع سازمانی یا همان ERP و سیستم کنترل، پایش و ردگیری تمام فرایندهای تولید یا همان MES در صنعت تجهیزات پزشکی، اگر به‌صورت هدفمند طراحی شوند، می‌توانند حلقه‌های انتقال دانش بین واحدها را فعال کنند. وقتی داده‌های کنترل کیفی، بازخورد فروش و اطلاعات سرویس پس از فروش به‌صورت یکپارچه در سیستم ثبت شود، مدیریت می‌تواند روند کیفیت و رضایت واقعی بازار را تحلیل کند. این تحلیل، شکل

مدرن یادگیری سازمانی است؛ یادگیری‌ای که نه از حدس، بلکه از داده حاصل می‌شود.

یادگیری سازمانی، به‌معنای فرایند بازاندیشی در تجربه‌ها و تطبیق ساختارها با یافته‌های جدید است. در کارخانه‌های تجهیزات پزشکی ایران، یادگیری باید از سطح فردی فراتر رود و به یادگیری جمعی نظام‌مند تبدیل شود. برای مثال، اگر در مرحله تزریق پلاستیک قطعات پزشکی برای تولید آن نقصی در ابعاد قطعه مشاهده شود، باید جلسه‌ای بین تولید، طراح و سازنده قالب، کنترل کیفیت و انبارداری برگزار گردد تا علت ریشه‌ای کشف شود. این مکانیسم به ظاهر ساده، همان حلقه یادگیری سیستمی است که تفکر استراتژیک بر آن استوار است. بدون چنین بازخوردهایی، بهبود مستمر امکان‌پذیر نیست و خطاها به بخشی از فرهنگ عملیاتی تبدیل می‌شوند.

تفکر استراتژیک با یادگیری سازمانی رابطه‌ای مستقیم دارد. سازمانی که می‌آموزد، قادر است استراتژی خود را به‌صورت پویا بازنگری کند. در محیط‌های متغیر مانند صنعت پزشکی ایران، استراتژی ثابت عملاً خطرناک است. تغییر مقررات استریل، به‌روزرسانی استانداردهای مواد یا ورود فناوری‌های جدید، همه ایجاب می‌کنند که استراتژی به‌صورت زنده در حال تطبیق باشد. یادگیری سازمانی این انعطاف را فراهم می‌کند؛ زیرا به سازمان توان بازتعریف اهداف و مسیرها بر اساس تجربه می‌دهد، نه براساس فشار بیرونی.

در بعد انسانی، مدیریت دانش نیاز به ساختن فرهنگ اشتراک‌گذاری دارد. برخی کارکنان دانسته‌های خود را نوعی مالکیت شخصی تلقی می‌کنند و از انتقال آن خودداری می‌ورزند. این رفتار در محیط‌های صنعتی شایع است و علت آن نبود اعتماد سازمانی است. رهبر استراتژیک باید فضایی ایجاد کند

که دانش، قدرت جمعی تلقی شود نه امتیاز فردی. به همین دلیل شرکت‌های موفق معمولاً نظام «مربی‌گری داخلی» و «پیشنهادهای دانشی» را اجرا می‌کنند تا هر تجربه جدید در قالب‌های رسمی قابل انتقال گردد. چنین نظام‌هایی، دانش را از انحصار فرد خارج و به دارایی سازمانی تبدیل می‌کنند.

در صنعت تجهیزات پزشکی، دانش دارای سه سطح اساسی است:

دانش فنی تولید، دانش مقررات و دانش بازار.

سطح فنی شامل فرایندهای تولید قطعات با دستگاه تزریق پلاستیک، تولید تیوب با دستگاه اکسترودر، مونتاژ، بسته‌بندی و استریل است؛ سطح مقرراتی مربوط به تطبیق با الزامات IFDA، ISO 13485 و مجوزهای صادرات؛ و سطح بازار، در برگیرنده شناخت مشتریان در واحدهای درمانی، سیاست‌های خرید دولتی و رفتار رقباست. مدیریت دانش راهبردی زمانی شکل می‌گیرد که این سطوح نه جداگانه، بلکه در ارتباط متقابل دیده شوند.

برای مثال، تغییر یک استاندارد کیفی، هم بر طراحی فنی و هم بر تمایل مشتری اثر می‌گذارد؛ و تنها سازمانی که داده‌های این سه سطح را هم‌زمان تحلیل کند، قادر است تصمیم پیش‌نگر اتخاذ کند.

از منظر ساختاری، پیاده‌سازی مدیریت دانش در سازمان ایرانی نیازمند ایجاد واحد یا کارگروه "دانش استراتژیک" است. این گروه وظیفه دارد فرایند تولید تا فروش را از دیدگاه اطلاعاتی بازطراحی کند. هدف، جمع‌آوری هوشمند داده‌ها و تبدیل آن‌ها به بینش قابل استفاده در تصمیم استراتژیک است. مثلاً جمع‌آوری داده‌های بازخورد یا همان بازگشت اطلاعات آماری از محصول ارائه شده به بیمارستان‌ها باید نه صرفاً برای خدمات پس از فروش، بلکه برای اصلاح طراحی و آموزش تیم فنی مورد بهره‌برداری قرار گیرد. چنین

کاربردهای چندلایه‌ای باعث می‌شود دانش درون‌سازمانی به موتور تصمیم‌گیری تبدیل شود.

یادگیری سازمانی در سطح راهبردی، با مفهوم «سازمان یادگیرنده» گره می‌خورد؛ یعنی سازمانی که نه تنها از بیرون می‌آموزد بلکه خود منبع یادگیری است. در صنعت تجهیزات پزشکی، این مفهوم می‌تواند به شکل مشارکت میان شرکت‌ها نمود یابد. شرکت‌هایی که در حوزه‌های مکمل فعالیت دارند برای مثال تولید قطعات تزریق پلاستیک و تولید مواد گرانول پلاستیک، اگر بتوانند داده‌های آزمون و کنترل کیفیت خود را به اشتراک بگذارند، سرعت نوآوری دو طرف افزایش خواهد یافت. اتحاد دانشی میان بنگاه‌های ایرانی، گام مهمی است در ساخت اکوسیستم رقابتی بومی بر پایه اعتماد و شفافیت.

تفکر استراتژیک بدون مدیریت دانش همانند پرواز بدون نقشه است. داده‌ها مسیر حرکت را روشن می‌کنند و یادگیری سازمانی سوخت ادامه مسیر است. سازمانی که دانش را در قلب خود نهادینه سازد، به‌تدریج تبدیل به نهادی یادگیرنده می‌شود که می‌تواند از هر خطا فرصت بسازد و از هر محدودیت راه تازه‌ای بجوید. چنین سازمانی نه‌تنها درون خود رشد می‌کند، بلکه به الگویی برای صنعت ملی تبدیل خواهد شد.

در پایان این فصل لازم است بر نکته‌ای دیگر تأکید شود: مدیریت دانش در صنایع پزشکی کشور باید با رویکرد اخلاق حرفه‌ای همراه باشد. دانش فنی سازمان نباید به ابزاری برای انحصار یا حذف رقبا بدل شود، بلکه باید در خدمت توسعه سلامت ملی باشد. در این معنا، هر کارخانه‌ای تفاوتی میان سود اقتصادی و رسالت انسانی احساس می‌کند. حفظ این توازن همان نقطه اتصال دانش و اخلاق استراتژیک است که آینده صنعت تجهیزات پزشکی ایران بر آن بنا خواهد شد.

فصل هشتم:

اخلاق، مسئولیت پذیری و پایداری در تصمیمات استراتژیک صنعت تجهیزات پزشکی ایران

اخلاق، مسئولیت‌پذیری و پایداری در تصمیمات استراتژیک صنعت تجهیزات پزشکی ایران

هر تصمیم راهبردی، در نهایت تأثیری اخلاقی دارد؛ زیرا استراتژی تعیین می‌کند چه چیزی تولید شود، چگونه تولید گردد و چه کسانی از آن بهره‌مند شوند.

در صنعت تجهیزات پزشکی ایران که مستقیماً با سلامت انسان سروکار دارد، مرز میان تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و مسئولیت انسانی بسیار باریک است.

تفکر استراتژیک، اگر از اخلاق حرفه‌ای جدا شود، دیر یا زود به نوعی سردی انسانی و انحراف تکنولوژیک می‌انجامد.

برعکس، زمانی که اخلاق و پایداری در قلب تصمیمات قرار گیرند، استراتژی به ابزاری برای ارتقای سلامت اجتماعی و جامعه بشری تبدیل می‌شود.

در این صنعت، اخلاق نه صرفاً یک ارزش فردی بلکه یک الزام راهبردی است؛ زیرا کیفیت تجهیزات پزشکی مستقیماً بر جان بیمار اثر دارد؛ بنابراین شرکت‌ها نه تنها نسبت به مشتریان خود، بلکه نسبت به کل نظام سلامت کشور مسئول‌اند.

این مسئولیت‌پذیری راهبردی شامل سه لایه است: مسئولیت کیفی، مسئولیت زیست‌محیطی و مسئولیت دانشی.

مسئولیت کیفی یعنی صداقت در تولید و کنترل، حتی زمانی که استانداردها سخت‌گیرانه نیستند.

مسئولیت زیست‌محیطی یعنی احترام به چرخه زندگی محصول و اجتناب از تولید پسماند خطرناک در فرایندهایی چون استریل با گاز اتیلن اکساید.

مسئولیت دانشی به معنای تعهد به یادگیری، به‌روزرسانی مستندات و انتقال تجربه درون صنعت است؛ زیرا دانشی که پنهان بماند، سرانجام به خطای جمعی منجر می‌شود.

در فضای صنعتی ایران، فشارهای کوتاه‌مدت مالی گاه موجب سستی در حوزه اخلاق حرفه‌ای می‌شود.

تصمیماتی مانند کاهش زمان شست‌وشوی دستگاه‌های تولیدی، کوتاه کردن چرخه زمانی استریل یا استفاده از مواد اولیه ارزان‌تر و یا بی‌کیفیت ممکن است سود کوتاه‌مدت ایجاد کنند ولی در سطح راهبردی، به فروپاشی اعتماد منجر می‌گردند.

تفکر استراتژیک واقعی برخلاف این روند حرکت می‌کند؛ زیرا ارزش پایدار برند و اعتبار مجوزهای بین‌المللی، از دل مسئولیت‌پذیری زاده می‌شود نه از صرفه‌جویی غیرعلمی.

شرکت‌هایی که حاضرند در مقابل کیفیت و سلامت، هزینه واقعی بپردازند، در واقع سرمایه اخلاقی خود را حفظ می‌کنند؛ سرمایه‌ای که در بلندمدت از هر سود اقتصادی ارزشمندتر است.

در چارچوب تحلیل اخلاقی تفکر استراتژیک، باید میان اخلاق فردی مدیران و اخلاق سیستمی سازمان تمایز قائل شد.

اخلاق فردی، نیت و درست‌کاری اشخاص در تصمیمات روزانه را بیان می‌کند؛ درحالی‌که اخلاق سیستمی، قواعدی است که به‌طور ساختاری از رفتار غیرمسئولانه جلوگیری می‌کند.

برای مثال، اگر نظام کنترل کیفیت مستقل از مدیریت فروش تعریف شود، هیچ فشار بازاری نمی‌تواند مانع توقف تولید در صورت مشاهده نقص فنی

شود. این تمایز نشان می‌دهد که اخلاق استراتژیک نیازمند طراحی سازمانی است، نه صرفاً توصیه اخلاقی. هدف آن ساختن سیستمی است که خود از سلامت تصمیمات حفاظت کند.

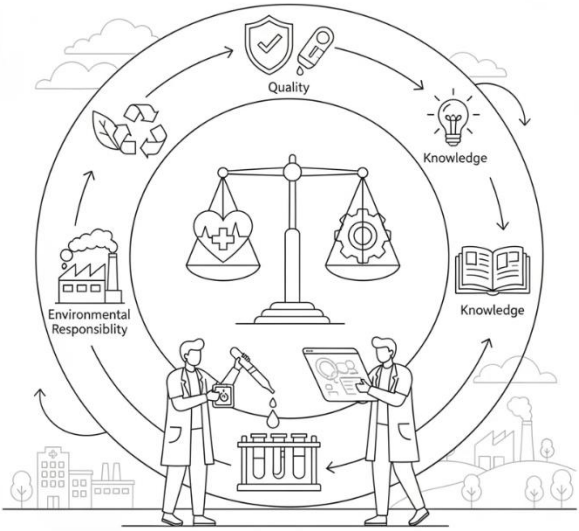
نکته مهم دیگر، پایداری (Sustainability) در تصمیمات استراتژیک است. پایداری به معنای آن است که تصمیم امروز نباید منجر به بحران فردا شود.

در صنعت تجهیزات پزشکی که مصرف مواد پلیمری پزشکی، انرژی و مواد شیمیایی خاص بالاست، این اصل بسیار حیاتی است.

اتخاذ سیاست‌های سازگار با محیط‌زیست از جمله بازیافت مواد غیر آلوده، کنترل انتشار گازهای سمی و کاهش مصرف آب در فرایندهای شست‌وشو بخش جدایی‌ناپذیر از مسئولیت راهبردی شرکت است.

علاوه بر آن، طراحی محصول نیز باید به پایداری توجه کند؛ انتخاب مواد سازگار با انسان و محیط‌زیست، بسته‌بندی قابل بازیافت و فرایندهای تولید کم‌ضایعات نه فقط وظیفه واحد کنترل محیط، بلکه بخش از تفکر کلان استراتژیک در یک سازمان و در مقیاس بزرگتر در یک جامعه محسوب می‌شود.

تفکر استراتژیک اخلاقی، همچنین شامل شفافیت اطلاعاتی است.

هرچه سازمان صادق‌تر و شفاف‌تر باشد، قدرت تطبیق و یادگیری آن افزایش می‌یابد. در بستر ایرانی، این شفافیت باید به‌صورت عملی در گزارش‌های کیفی، تأییدیه‌های آزمایشگاه و ارتباط با نهادهای نظارتی مانند اداره کل تجهیزات پزشکی IMED و سازمان غذا و دارو IFDA نمایان گردد.

سازمانی که نتایج آزمون‌های خود را پنهان می‌کند، نه تنها اعتماد بازار را از دست می‌دهد بلکه مسیر توسعه خود را نیز مسدود می‌کند؛ زیرا اصلاح بدون اطلاع و بازخورد ممکن نیست.

در بعد انسانی، اخلاق حرفه‌ای باید خود را در رفتار میان‌فردی نشان دهد. روابط مدیر با پرسنل، طراح با اپراتور و کارخانه با بیمارستان، همگی محورهای مهم اخلاق سازمانی‌اند.

احترام، صداقت گفتاری و رعایت شأن تخصصی افراد، پایه‌گذار فرهنگ مسئولیت‌پذیری است. بنگاه اخلاقی، بنگاهی است که به نیروی انسانی خود

به‌عنوان شریک در سلامت ملی نگاه می‌کند، نه صرفاً منبع هزینه. ارزش نیروی انسانی متخصص، سرمایه‌ای استراتژیک است و حفاظت از کرامت او بخشی از تفکر اخلاقی درون‌سازمانی محسوب می‌شود.

در صنایع دانش‌بنیان پزشکی، بعد دیگری از اخلاق ظهور می‌کند: اخلاق در نوآوری. نوآوری بدون ارزیابی اثرات انسانی، می‌تواند خطرناک‌تر از رکود باشد.

هر فناوری جدید باید از منظر ایمنی بیمار، پایداری زیست‌محیطی و اثر اقتصادی بر شبکه درمان مورد بررسی قرار گیرد.

مسئولیت مخترع یا کارآفرین، فقط نوآوری نیست بلکه پیش‌بینی پیامدهای آن نیز هست. از این رو، شرکت‌های علمی باید کمیته‌های اخلاق فناورانه تشکیل دهند تا بررسی‌های پیوسته درباره محصولات جدید انجام پذیرد. این سازوکار، تفکر بلندمدت و احترام به سلامت جامعه را به بخشی از سیستم تصمیم‌گیری تبدیل می‌کند.

در نهایت، اخلاق حرفه‌ای در صنعت تجهیزات پزشکی ایران باید به عنوان منشور راهبردی تلقی شود، نه ضمیمه‌ای اختیاری. منشور اخلاقی هر شرکت باید شامل اصول پایبندی به استانداردهای کیفیت، صداقت در مستندات، حفظ ایمنی کارکنان، مسئولیت اجتماعی و رعایت محیط‌زیست باشد. تدوین این منشور و الصاق آن به هویت برند، موجب تمایز واقعی در بازار داخلی و بین‌المللی می‌گردد.

پایداری و مسئولیت‌پذیری، ستون‌های تفکر استراتژیک آینده‌اند.

در افق ۱۴۱۰، شرکت‌هایی در صنعت تجهیزات پزشکی باقی خواهند ماند که علاوه بر سود اقتصادی، مأموریت انسانی خود را نیز زنده نگه دارند. جهان صنعتی ناآگاه نسبت به اخلاق، محکوم به زوال است؛ اما صنعتی که ارزش

انسان را محور توسعه قرار می‌دهد، به بلوغ استراتژیک می‌رسد. چنین نگرشی است که می‌تواند ایران را از مرحله تقلید تکنولوژی به مرحله استقلال دانشی و اخلاقی برساند. جایی که نوآوری، تولید و مسئولیت اجتماعی در یک مسیر واحد حرکت کنند و هر تصمیم صنعتی بازتابی از احترام به جان انسان باشد.

فصل نهم:

افق ۱۴۱۰ و آینده تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی ایران

افق ۱۴۱۰ و آینده تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی ایران

استراتژی، اگر به آینده ننگرد، به زنجیری از گذشته بدل می‌شود. تفکر استراتژیک، ذاتاً نگاهی آینده‌ساز است؛ اندیشه‌ای که می‌کوشد نیروهای در حال ظهور را پیش‌بینی، تفسیر و هدایت کند.

در صنعت تجهیزات پزشکی ایران، افق ۱۴۱۰ زمانی است که میان سه روند کلیدی تلاقی خواهد یافت: بلوغ فناوری‌های بومی، هم‌گرایی نظام سلامت دیجیتال و ضرورت پایداری زیست‌محیطی در تولیدات درمانی. اگر شرکت‌های ایرانی بتوانند از هم‌اکنون استراتژی خود را بر محور این سه موج طراحی کنند، می‌توانند در دهه آینده نه تنها تأمین‌کننده، بلکه تعیین‌کننده جهت فناوری در منطقه باشند.

اولین مؤلفه‌ی این آینده، تحول فناورانه بومی است. حرکت از مونتاژ به مهندسی معکوس و سپس نوآوری اصیل، روندی آهسته اما پایدار در صنایع پزشکی کشور است.

در افق ۱۴۱۰ انتظار می‌رود بخش قابل توجهی از تجهیزات مصرفی و نیمه‌پیشرفته مانند وسایل تصویربرداری کوچک، حسگرهای زیستی و تجهیزات مانیتورینگ بیمارستانی با توان طراحی داخلی تولید شود.

این تحول، زمانی معنا می‌یابد که شرکت‌ها تفکر استراتژیک فناوری را درون ساختار خود نهادینه کنند؛ یعنی پیش از سرمایه‌گذاری روی ماشین‌آلات، به پیش‌بینی روند دانش فنی و استانداردهای آینده بپردازند. بدین ترتیب، رقابت اصلی دیگر بر سر قیمت نخواهد بود، بلکه بر سر فهم سریع‌تر آینده شکل می‌گیرد: چه مواد جدیدی وارد بازار خواهند شد؟ چه الزامات ایمنی تازه‌ای وضع خواهد گردید؟ و چه فناوری‌هایی نیاز به پشتیبانی نرم‌افزاری خواهند داشت؟

دومین محور آینده، دیجیتال‌شدن نظام سلامت و تولید هوشمند است. در دهه آینده، مدیریت زنجیره تأمین تجهیزات پزشکی دیگر بدون زیرساخت دیجیتال ممکن نخواهد بود. رهگیری مواد اولیه، پایش لحظه‌ای کیفیت و کالیبراسیون خودکار دستگاه‌های تولید، به فناوری‌های استاندارد بدل خواهند شد.

این روند، فرصت نادری برای بنگاه‌های تجهیزات پزشکی ایرانی ایجاد می‌کند تا از طریق هوش مصنوعی، سامانه‌های برنامه‌ریزی منابع سازمانی یا همان ERP و سیستم کنترل، پایش و ردگیری تمام فرایندهای تولید یا همان MES در صنعت تجهیزات پزشکی و همچنین تحلیل داده‌های بالینی، ارزش افزوده‌ای تازه خلق کنند.

تفکر استراتژیک نوین باید بتواند این فناوری‌ها را نه به عنوان ابزار بهره‌وری، بلکه به عنوان «منبع بینش تصمیم» ببیند؛ یعنی همان‌گونه که در پژوهش‌های بالینی داده‌ها کلید تشخیص هستند، در مدیریت صنعتی داده‌ها کلید پیش‌بینی روند تولید و خدمات خواهند بود.

سومین مؤلفه، پایداری در زنجیره ارزش درمان کشور است.

تا سال ۱۴۱۰ صنعت تجهیزات پزشکی باید بتواند در جهت چرخه اقتصادی و زیست‌محیطی جدید حرکت کند؛ چرخه‌ای که در آن مصرف انرژی کاهش یابد، مواد قابل بازیافت اولویت پیدا کنند و طراحی محصول بر اساس طول عمر و قابلیت تفکیک انجام شود.

تفکر استراتژیک آینده باید محیط‌زیست را نه به عنوان الزامی دولتی، بلکه به‌عنوان بخشی از مزیت رقابتی ببیند.

جهان آینده تجهیزات پزشکی بیشتر به سمت برچسب‌های سبز و «استانداردهای پاک» حرکت می‌کند؛ سازمان‌هایی که امروز پایه مدیریت

محیطی خود را تقویت کنند، فردا در بازار جهانی بدون محدودیت وارد خواهند شد.

افق ۱۴۱۰ همچنین با تغییر نقش شرکت‌های دانش‌بنیان همراه است. اگر در دهه ۱۳۹۰ تمرکز این شرکت‌ها بر ایده‌پردازی و فعالیت فناورانه کوچک بود، در دهه آینده آنان به بازیگران اصلی سیاست صنعتی تبدیل خواهند شد.

شرکت‌های دانش‌بنیان موفق نه تنها باید محل خلق محصول باشند، بلکه نقش مشاور فنی و تنظیم‌گر دانش برای سایر بنگاه‌ها را برعهده گیرند. این مرحله از بلوغ زیست‌بوم، زمانی تحقق می‌یابد که همکاری نظام‌مند میان دولت، مراکز تحقیقاتی، دانشگاه، صنعت، تجارت، کادردرمان و بیمارستان‌ها مستقر شود.

در چنین اکوسیستمی، هر شرکت دانش‌بنیان، بخشی از شبکه بزرگ‌تر تولید سلامت ملی خواهد بود و مرز میان تحقیق و تولید از میان خواهد رفت.

در بعد کلان اقتصادی، آینده صنعت تجهیزات پزشکی ناگزیر از همگرایی منطقه‌ای و صادرات استراتژیک است.

بازار ایران به‌تنهایی ظرفیت اشباع تولید در بعضی از محصولات پزشکی را ندارد؛ بنابراین چشم‌انداز ۱۴۱۰ باید بر توسعه بازارهای پیرامونی مانند آسیای مرکزی، عراق، افغانستان و کشورهای حوزه اوراسیا و کشورهای حوزه خلیج فارس متمرکز شود.

مزیت نسبی ایران در دانش فنی، هزینه تولید پایین‌تر و نیروی انسانی متخصص، در صورت پشتیبانی از برند ملی واحد می‌تواند به سهمی پایدار در بازار منطقه‌ای تبدیل شود. برنامه ملی برندینگ تجهیزات پزشکی ایران که بر پایه استانداردهای جهانی و اخلاق تولید سالم بنا گردد، محور تحقق این امر خواهد بود.

تفکر استراتژیک آینده، علاوه بر فناوری و اقتصاد، باید ابعاد اجتماعی و انسانی توسعه صنعتی را نیز در نظر گیرد. صنعتی که بدون ارتقای کیفیت زندگی نیروی انسانی رشد کند، در نهایت فرسوده خواهد شد.

تا سال ۱۴۱۰ سازمان‌های پیشرو تجهیزات پزشکی در ایران باید سیستم‌های انگیزشی و آموزشی خلاقانه‌ای برای کارکنان خود ایجاد کنند؛ سیستم‌هایی که یادگیری مستمر، ایده‌پردازی و ارتقای حس مالکیت را تشویق کنند.

نیروی انسانی متفکر، خود عامل اصلی جهش فناورانه است. ایران، با جمعیت جوان و دانش‌آموخته خود، می‌تواند اگر تفکر استراتژیک به‌درستی هدایت شود، به مرکز آموزش و توسعه‌ی صنایع نوپدید پزشکی در خاورمیانه بدل گردد. از دیدگاه حکمرانی نیز، تحقق این چشم‌انداز مستلزم نظام سیاست‌گذاری آینده‌نگر است.

تصمیمات دولتی درباره تعرفه، ارز و قوانین ورود مواد اولیه باید بر اساس مدل‌های پیش‌بینی و تحلیل داده صورت گیرد، نه واکنش‌های کوتاه‌مدت به بحران‌ها. شفافیت قوانین و مقررات، تسهیل ثبت نوآوری‌ها و خلاقیت و کاهش زمان تأیید محصول توسط مراجع نظارتی، از پیش‌شرط‌های رقابت جهانی هستند.

در واقع، استراتژی ملی صنعت تجهیزات پزشکی باید به صورت الگویی پویا طراحی شود که هر دو سال یک‌بار بازنگری گردد تا با سرعت تغییر فناوری پزشکی در جهان بتواند، هم‌گام بماند.

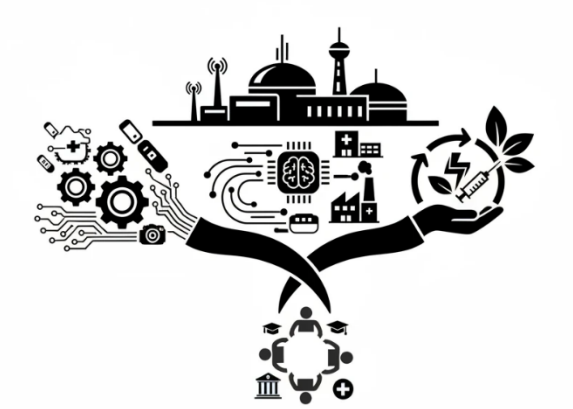
تا افق ۱۴۱۰، مرز میان «سازنده ابزار پزشکی» و «سازنده راه‌حل سلامت» از میان خواهد رفت.

شرکت‌هایی که بتوانند خدمات هوشمند، سیستم‌های پایش از راه دور و تجهیزات مبتنی بر اینترنت اشیا را با محصولات فیزیکی خود ترکیب کنند، رهبران نسل جدید صنعت خواهند بود.

بدین ترتیب، تفکر استراتژیک آینده در ایران باید بر سه محور هم‌افزا استوار شود: دیجیتالی‌شدن، دانشی شدن و اخلاق‌محوری. این سه محور، اضلاع مثلث قدرت صنعتی در تجهیزات پزشکی آینده‌اند که از درون هویت ایرانی برخاسته و به سوی جهان رقابت می‌رود.

در پایان این کتاب، می‌توان گفت تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی ایران دیگر صرفاً چارچوبی تحلیلی نیست، بلکه به نوعی «جهت‌گیری فرهنگی» تبدیل شده است؛ فرهنگی که در آن تصمیم مدیر فنی، محاسبه مهندس تولید، فرمول کارشناس بخش تحقیق و توسعه سازمان و حتی سیاست‌گذاری دولت، همگی در امتداد یک هدف کلان قرار می‌گیرند: سلامت پایدار و خوداتکای ملی.

مسیر پیش‌رو ممکن است دشوار و پرهزینه باشد، اما جهت آن روشن و پایدار است. صنعت تجهیزات پزشکی ایران، اگر با بینشی راهبردی، اخلاقی و آینده‌نگر هدایت شود تا افق ۱۴۱۰ قادر خواهد بود از یک صنعت وابسته به یک نظام نوآور، صادرکننده و مرجع علمی تبدیل گردد؛ صنعتی که نه تنها ابزار درمان را فراهم می‌کند، بلکه خود تجسمی از درمان اقتصاد فناورانه کشور است.

سخن پایانی

به نام خداوند دانایی که اندیشه را نخستین ابزار آفرینش کرد و انسان را مسئول تفکر و تدبیر ساخت.

خواننده‌ی فرهیخته، اکنون که این کتاب را به پایان رسانده‌اید، در آستانه‌ی سفری قرار دارید که مقصد آن نه تنها فهم، بلکه زیستنِ تفکر استراتژیک در صنعت تجهیزات پزشکی ایران است. این راه، مسیرِ کسانی نیست که در جست‌وجوی پاسخ‌های آماده‌اند، بلکه راه آنان است که شجاعت پرسیدن، تحلیل کردن و ساختن دارند. تفکر استراتژیک، همان هنر دیدن آینده پیش از وقوع آن است؛ توان تشخیصِ جهت در میان طوفان تصمیم‌ها و قدرت ترکیب منافع کوتاه‌مدت با مسئولیت بلندمدت ملی و اجتماعی است.

اگر می‌خواهید در این مسیر گام نهی، بدان که نقطه‌ی آغاز نه در کارخانه، نه در گزارش مالی، بلکه در ذهن و نگاه است. نخست باید بپذیرید که هر تصمیم فنی، یک تصمیم فلسفی نیز هست؛ هر عددِ سود، معنایی اجتماعی دارد و هر طراحی محصول، تصویری از جهان انسانی است که می‌خواهید بسازید. تفکر استراتژیک از لحظه‌ای آغاز می‌شود که صنعت را نه فقط مجموعه‌ی دستگاه‌ها، بلکه سامانه‌ای زنده از انسان، علم و اخلاق بدانید.

در گام دوم، از شناخت زیست‌بوم واقعی ایران آغاز کنید؛ اقتصادی که با سیاست‌های ارزی، پیچیدگی‌های واردات مواد اولیه و الزامات نظارتی وزارت

بهداشت و اداره کل تجهیزات پزشکی شکل گرفته است. این شناخت، پایه‌ی عقلانیت راهبردی است. بدون فهم محدودیت‌ها و فرصت‌های بومی، هر استراتژی به معادله‌ای بی‌مجهول بدل می‌شود. مدیریت آینده از شناخت امروز زاده می‌شود؛ مدیرِ دانا کسی است که ریشه‌ها را می‌بیند، نه فقط شاخه‌ها را.

سپس در گام سوم وارد مرحله‌ی طراحی و هم‌راستایی سازمان با تفکر کلان شوید. در این مرحله باید ساختار، فرایند و فرهنگ را بر یک محور واحد استوار سازید؛ محوری که بر مبنای یادگیری، نوآوری و مسئولیت‌پذیری شکل می‌گیرد. این همان نقطه‌ای‌ست که تفکر استراتژیک از ذهن، به رفتار تبدیل می‌شود. هیچ برنامه‌ای زنده نخواهد ماند مگر آن‌که با نیروی اخلاق و آموزش تغذیه شود.

گام چهارم، ایمان به نوآوری بومی و دانش‌محوری است. آینده‌ی صنعت تجهیزات پزشکی ایران در گرو اعتماد به ظرفیت‌های ملی است؛ به مهندسان جوانی که هنوز جسارت پرسیدن دارند، به شرکت‌های دانش‌بنیان که می‌خواهند کیفیت را جایگزین تقلید کنند و به مدیرانی که می‌دانند دانش، سرمایه‌ای بی‌انتهاست. تفکر استراتژیکِ اصیل، یعنی انتقال مرکز ثقل تصمیم از سرمایه مالی به سرمایه دانشی.

پس از آن، مرحله‌ی پنجم هوشمندی سیستمی و تحلیل داده‌ها فرا می‌رسد؛ جایی که راه تفکر به بینش دیجیتال پیوند می‌خورد. مسیر آینده، از اتوماسیون و ERP یا همان برنامه‌ریزی منابع سازمانی و همچنین مدیریت اطلاعات فنی تا تصمیم‌سازی مبتنی بر داده، نقشه‌ای روشن دارد. برای شرکت‌های ایرانی، این بخش از مسیر همان نقطه‌ی ورود به رقابت جهانی است؛ جایی که کیفیت مستندسازی و شفافیت داده‌ها برابر با اعتبار برند خواهد بود.

در گام ششم، به اخلاق و پایداری سازمانی بازگرد؛ زیرا نهایت تمام مسیرهای صنعتی، بازگشت به انسان است. شرکتی که جامعه را نادیده گیرد، هرچند از نظر فنی موفق شود، از نظر راهبردی شکست خواهد خورد. تفکر استراتژیکِ کامل، حلقه‌ای میان علم، منفعت و اخلاق است؛ حفظ کیفیت، احترام به محیط‌زیست و صداقت در مستندسازی، سه ستون پایداری‌اند که هر کارخانه‌ی ایرانی باید بر آن بنا شود.

و سرانجام، مقصد این مسیر در افق ۱۴۱۰، استقلال دانشی و تثبیت برند ملی سلامت ایران است. جایی که شرکت‌های تجهیزات پزشکی کشور، نه فقط ابزار تولید می‌کنند، بلکه راه‌حل‌های سلامت عرضه می‌نمایند. در آن افق، روابط میان دولت، صنعت و دانشگاه، به شبکه‌ای یادگیرنده تبدیل خواهد شد؛ شبکه‌ای که تفکر استراتژیک را از سطح بنگاه‌ها به سطح سیاست ملی ارتقا می‌دهد.

این نقشه راه، نه فرمان است و نه وعده؛ بلکه دعوتی است به اندیشیدن. آغاز آن در ذهن هر خواننده است و پایانش در شکلی از سازمان‌یافتگی علمی که ایران به آن نیاز دارد. تنها کسانی به مقصد می‌رسند که میان سود و معنا، توازن برقرار کنند؛ میان فناوری و اخلاق، صلحی دائمی بسازند؛ و میان شخص و جامعه، پیوندی انسانی برقرار نمایند.

با نام و یاد خداوند بزرگ و با آرزوی بهروزی و سلامت برای خانواده‌ام، همسر مهربانم سرکار خانم هادی اسکویی که ریشه‌ی آرامش و انگیزه‌ی این اندیشه بوده است، فرزند دلبندم آقای محمدحسن حسینی شیرازی که تجسم آینده‌ی تفکر علمی است و دخترم خانم فاطمه حسینی شیرازی که با نگاه لطیف خود معنا را به تفکر افزوده است و نیز با احترام و امید به جامعه مهندسی پزشکی ایران که سرمایه انسانیِ واقعی این ملت است، این اثر را به پایان می‌برم.

باشد که این کتاب، نه تنها راهنمایی برای مدیران صنعت، بلکه زمینه‌ای برای ساختن فردای آگاه و اخلاقیِ ایران باشد؛ آینده‌ای که در آن تفکر استراتژیک، زبان مشترک علم، اخلاق و توسعه گردد.

